

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Kateřina Nastoupilová

Kvalita života osob se sluchovým postižením

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Ivana Pospíšilová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Ivany Pospíšilové, Ph.D. a použila pouze parametry uvedené v seznamu bibliografických citacích.

V Olomouci dne: 25. 5. 2021

Kateřina Nastoupilová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Ivaně Pospíšilové Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za její připomínky při psaní práce a za čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za velkou podporu a trpělivost. V neposlední řadě velice děkuji všem dotazovaným osobám za jejich ochotu a účast při šetření.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Sluchové ústrojí	7
1.1 Fyziologie a anatomie sluchového aparátu	7
<i>1.1.1 Zevní ucho</i>	7
<i>1.1.2 Střední ucho</i>	8
<i>1.1.3 Vnitřní ucho</i>	8
<i>1.1.4 Zvuk</i>	9
1.2 Klasifikace a etiologie sluchových vad a poruch	9
<i>1.2.1 Dělení dle velikosti ztráty sluchu</i>	9
<i>1.2.2 Dělení dle místa vzniku sluchové vady či poruchy</i>	10
<i>1.2.3 Dělení dle doby vzniku sluchové vady či poruchy</i>	10
<i>1.2.4 Příčiny vzniku sluchové vady či postižení</i>	11
2 Vzdělávání a integrace osob se sluchovým postižením	13
2.1 Vzdělávání osob se sluchovým postižením	13
2.2 Integrace osob se sluchovým postižením	13
2.3 Odezírání	14
2.4 Podpůrná opatření	15
2.5 Kompenzační pomůcky	19
3 Kvalita života	19
3.1 Kvalita života osob se sluchovým postižením	20
PRAKTICKÁ ČÁST	23
4 Popis kvalitativního šetření	23
4.1 Etické aspekty šetření	23
4.2 Hlavní a dílčí cíle kvalitativního šetření	24
4.3 Charakteristika kvalitativního šetření a metoda sběru dat	24
4.4 Popis průzkumného vzorku	24
4.5 Popis průzkumného nástroje	25

5	Průzkum, limity průzkumu, vyhodnocení a analýza dat.....	27
5.1	Průběh šetření	27
5.2	Výsledky průzkumného šetření	28
5.2.1	<i>Subjektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole.</i>	28
5.2.2	<i>Komunikace žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky.</i> .	30
5.2.3	<i>Přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením.</i>	31
5.2.4	<i>Vliv studia běžné základní školy na kvalitu života dotazovaného.</i>	33
5.3	Vyhodnocení a analýza dat.....	33
5.4	Limity průzkumu	37
6	Shrnutí praktické části a diskuse.....	34
	Závěr	38
	Seznam bibliografických citací	40
	Seznam příloh.....	43
	Anotace	60

Úvod

Tématem této bakalářské práce je Kvalita života osob se sluchovým postižením. Vzhledem k obsáhlosti pojmu kvalita života jsem se rozhodla zaměřit cíl práce na zjištění retrospektivního pohledu osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou, které společně mají šest kapitol.

Teoretická část obsahuje tři kapitoly – Sluchové ústrojí; Vzdělávání a integrace osob se sluchovým postižením a Kvalita života. První kapitola je zaměřena na sluchové ústrojí a je rozdělena do dvou podkapitol, první se zabývá fyziologií a anatomií sluchového aparátu a druhá se věnuje klasifikaci sluchových vad a poruch. Druhá kapitola se zaměřuje na Vzdělávání a integraci osob se sluchovým postižením a je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola se zabývá vzděláváním osob se sluchovým postižením. Druhá podkapitola se zaměřuje na integraci osob se sluchovým postižením. Třetí podkapitola je věnována odezírání, čtvrtá podkapitola je soustředěna na podpůrná opatření a poslední podkapitola se týká kompenzačních pomůcek. Třetí kapitola se věnuje kvalitě života osob s lehkou vadou sluchu.

Praktická část využívá a zpracovává východiska teoretické části. Obsahuje rovněž tři kapitoly – Popis kvalitativního šetření; Průzkum, vyhodnocení a analýza dat; Shrnutí praktické části a limity průzkumu. Čtvrtá kapitola práce obsahuje pět podkapitol, ve kterých jsou popsány etické aspekty šetření, stanoveny hlavní a dílčí cíle kvalitativního šetření, charakteristika šetření a metoda sběru dat, popis průzkumného vzorku a popis průzkumného nástroje. V páté kapitole je popsán průběh šetření, výsledky průzkumného šetření a dále vyhodnocení a analýza dat. Šestá kapitola je věnována shrnutí praktické části práce, diskusi a limitům průzkumu.

Téma bakalářské práce jsem zvolila na základě osobních zkušeností s osobami s lehkou vadou sluchu. Vzhledem k mé zvědavosti jsem cíl práce zaměřila na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole. Zajímaly mě jejich pocity, názory a vnímání celé situace. Vzhledem k tomu, že já osobně bych na první pohled nepoznala, že mají dotazovaní lehkou vadu sluchu, zajímalo mě, jestli jejich ztráta sluchu měla nějaký vliv na studium běžné základní školy, či nikoliv a jakým způsobem k nim přistupovali pedagogové a spolužáci.

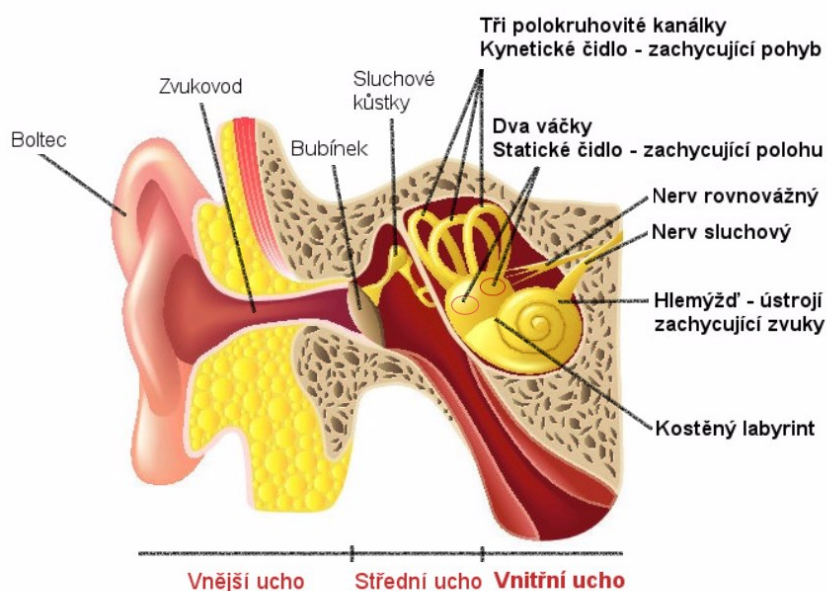
TEORETICKÁ ČÁST

1 Sluchové ústrojí

Sluchové ústrojí nám nepřetržitě, a to i během spánku, přináší informace z okolí. Zaznamenává i vlastní zvukové projevy a je nepostradatelný pro vznik řečové komunikace. (Kittnar a kol., 2011)

1.1 Fyziologie a anatomie sluchového aparátu

Lidské ucho se skládá ze tří částí – zevní ucho, střední ucho a vnitřní ucho. Sluchový orgán má dále vlastní sluchovou nervovou dráhu, sluchová centra v kůře mozkové a vestibulární ústrojí uložené ve vnitřním uchu. (Mukšnáblova, 2014)

Obrázek 1: Sluchový aparát (<http://metabolimed.cz/wp-content/uploads/2017/04/ucho-1.png>)

1.1.1 Zevní ucho

Zevní ucho se skládá z ušního boltece a zevního zvukovodu. Je na první pohled patrnou součástí ušního ústrojí. Jeho hlavní úlohou je zachycení a přenos zvuku do středního ucha. Ušní boltec má druhově specifický tvar. Jeho podkladem je elastická chrupavka, která je na povrchu krytá kůží. V dolní části vybíhá v ušní lalůček. Ten může mít různou délku, tvar, může být přirostlý anebo naopak mírně vyčnívající. Zvukovod má tvar mírně zalomené, zužující se trubice. Vychází z ušního boltece a je zakončen

bubínkem. Zvukovod se skládá ze dvou částí – vnější a vnitřní. Vnější část má podklad chrupavčitý, vnitřní má kostěný. Celý zvukovod je vystlán jemnou kůží a obsahuje drobné mazové žlázky, které produkují ušní maz. Vchod do zvukovodu je chráněn chloupky, které jsou zpravidla výraznější u mužského pohlaví. Bubínek, jak už jsem výše zmínila, zakončuje zvukovod a tvoří rozhraní mezi zevním a středním uchem. Je to šedorůžová vazivová blanka oválného tvaru. Vnitřní strana bubínku srůstá s částí první středoušní kůstky, kterou je kladívko. (Orel, 2019)

1.1.2 Střední ucho

Střední ucho se nachází uvnitř spánkové kosti. Jeho hlavní částí je středoušní dutina, která je od zvukovodu oddělena bubínkem. Oválné okénko vestibulární a okrouhlé okénko kochleární jsou dvě malá okénka vyplněná membránou, která zajišťují kontakt s vnitřním uchem. Další nedílnou součástí středního ucha je Eustachova trubice, která vychází z dolní části středního ucha a ústí na zevní stěně nosohltanu. Slouží ke spojení středního ucha s nosohltanem, což je podstatné pro vyrovnání tlaku ve středouší. Ve středoušní dutině se nachází velmi podstatné tři sluchové kůstky – kladívko, kovádlínka a třmínek. Názvy kůstek jsou odvozené od jejich tvaru (viz. obrázek). Sluchové kůstky jsou vzájemně pohyblivě spojeny. Spodní část kladívka (rukojeť) srůstá s bubínkem, horní část kladívka (hlava) je kloubně spojena s kovádlínkou a dlouhé raménko kovádlínky je opět kloubně spojeno s třmínkem. Vzniká tak systém pák, který zesiluje chvění bubínku a následně přenáší do vnitřního ucha. Ve středoušní dutině se také nachází dva svaly – napínač bubínku a třmínkový sval. Ty přispívají k optimální činnosti bubínku a do určité míry chrání středouší a vnitřní ucho před poškozením nadměrně hlasitými zvuky. (Orel, 2019)

1.1.3 Vnitřní ucho

Vnitřní ucho se nachází uvnitř kostěného labyrintu, který je uložen v kosti skalní. Kostěný labyrint je systém navzájem propojených dutinek a kanálků. Na jednu z dutinek (předsín) jsou napojeny dutinky tří polokruhovitých kanálků, které jsou součástí rovnovážného ústrojí a kostěný hlemýžď, který je součástí sluchového ústrojí. Uvnitř kostěného hlemýžďe je uložen blanitý hlemýžď, který ho rozděluje na tři části. Blanitý hlemýžď má tvar spirálovitě stočené trubičky do 2,5 závitů, připomíná tak hlemýžď ulitu. Uvnitř je uloženo sluchové čidlo – Cortiho orgán. (Orel, 2019)

1.1.4 Zvuk

„Za zvuk je z fyzikálního hlediska považováno každé mechanické vlnění v látkovém prostředí (plyn, kapalina i pevná látka), které je schopno vyvolat v lidském uchu sluchový vjem. Lidský sluch funguje na principu přeměny zachyceného mechanického vlnění (akustické energie) na energii bioelektrickou a její následné distribuci do sluchového centra v mozku. Lidský sluch využívá dva různé způsoby, kterými se zvuk donese do vnitřního ucha – vzdušné a kostní vedení zvuku.“ (Langer, [cit. 2020], s.2)

1.2 Klasifikace a etiologie sluchových vad a poruch

Sluchová postižení lze dělit dle několika faktorů – podle velikosti sluchové ztráty, podle místa vzniku sluchové vady či poruchy nebo podle doby vzniku sluchové vady či poruchy. (Souralová, Langer, 2005)

1.2.1 Dělení dle velikosti ztráty sluchu

Úroveň jednotlivých stupňů sluchových vad a poruch vyjadřujeme v decibelech (dB). Hlasitost zvuků vyskytující se v našem prostředí je vyjádřena na stupnici od 0 do 140 dB. Např. šeptání – 30 dB, běžná mluva – 50 – 60 dB, koncert – 110 dB. (Souralová, Langer, 2005). „Velikost sluchové ztráty pak znamená, že jedinec neslyší zvuky jejichž intenzita je nižší než hodnota sluchového prahu. Zvuky, jejichž intenzita je větší, než hodnota sluchové ztráty jedinec sice slyší, ale pouze hlasitostí, která se rovná rozdílu mezi intenzitou zvuku a velikostí sluchové ztráty.“ (Souralová, Langer 2005, s. 11)

Klasifikace sluchových vad a poruch dle velikosti sluchové ztráty v decibelech podle WHO z roku 2010:

Velikost sluchové ztráty	Název kategorie ztráty sluchu
0-25 dB	Normální sluch
26-40 dB	Lehké poškození sluchu
41-60 dB	Střední poškození sluchu
61-80 dB	Těžké poškození sluchu
81 dB a více	Velmi těžké poškození sluchu až hluchota

Tabulka 1: Klasifikace sluchových vad a poruch dle velikosti sluchové ztráty v decibelech podle WHO (in Horáková, 2012, s.15)

1.2.2 Dělení dle místa vzniku sluchové vady či poruchy

Sluchové vady či poruchy obvykle vychází z organického nebo funkčního porušení jakékoli části sluchového ústrojí. (Slowík, 2016) Určení místa poškození sluchového orgánu je nezbytné pro stanovení správné léčby a rehabilitace. Sluchové vady a poruchy dle místa vzniku dále rozlišujeme na periferní poruchy a centrální vady. (Hložek, 1995)

Periferní poruchy

- **Převodní poruchy**

Převodní poruchy jsou zapříčiněny narušením převodu mechanické energie ve vnějším či středním uchu. V tomto případě sluchová porucha nikdy nezpůsobí úplnou hluchotu, jelikož je funkce kochley nepoškozená a je zachováno kostní vedení zvuku. Maximální ztráta sluchu u převodních poruch se tedy pohybuje v rozmezí 40-60 dB. (Langer, 2013)

- **Percepční vady**

Percepční vady jsou zapříčiněny narušením sluchové dráhy ve sluchovém nervu či poruchou funkce Cortiho orgánu, který se nachází v hlemýždi. Percepční vady jsou většinou nevratné a mohou být příčinou úplné ztráty sluchu (Langer, 2013)

- **Směšené poruchy**

Smíšené poruchy jsou kombinací převodních poruch a percepčních vad. (Langer, 2013)

Centrální vady

Centrální vady jsou zapříčiněny různými procesy postihující korový a podkorový systém sluchových drah mozku. (Šlapák, 1995)

1.2.3 Dělení dle doby vzniku sluchové vady či poruchy

Vzhledem k vývoji řeči se sluchové vady či poruchy dělí na prelingvální a postlingvální. (Bendová, 2015)

Prelingvální sluchové postižení

O prelingválním sluchovém postižení hovoříme v případě, že vzniklo v období před ukončením vývoje mluvené řeči, tedy do šestého roku života. Osoby trpící nejtěžším

stupněm sluchového postižení, prelingvální hluchotou, komunikují především prostřednictvím znakového jazyka. (Bendová 2015)

Postlingvální sluchové postižení

O postlingválním sluchovém postižení hovoříme v případě, že vzniklo po ukončení vývoje řeči, tedy po šestém roce života. Postlingvální sluchové postižení se týká především osob v postproduktivním věku. Největším problémem bývá vyrovnání se se vzniklým sluchovým postižením, které má značný vliv na všechny oblasti lidského života, a to zejména na komunikaci a sociální vztahy. (Bendová, 2015)

1.2.4 Příčiny vzniku sluchové vady či postižení

Příčiny vzniku sluchového postižení dělíme na endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější). (Mukšnáblová, 2014)

Endogenní příčina

Většina populace se sluchovou vadou ji má vrozenou. Z 50 % jde o genetickou příčinu, 30 % jsou prenatální rizika a u 20 % vad nelze zjistit riziko. Více jak 80 % dětí s vadou sluchu se narodí slyšícím rodičům. Mezi nejčastější dědičné geneticky podmíněné vady sluchu patří autozomálně recesivní dědičné poruchy jako jsou např. Hurlerův syndrom, Usherův syndrom či Alstromův syndrom. Tyto vady se mohou projevit ob generaci. Jestliže oba rodiče mají sluchovou vadu, stále je 25% pravděpodobnost, že se jejich dítě narodí zdravé, z 25% se dítě narodí se sluchovým postižením a z 50% bude dítě přenašečem, ale vada se u něj neprojeví. Jednou z velmi častých příčin sluchového postižení je porucha genu DFNB1. Ten kóduje bílkovinu Connexin 26, která je nezbytná pro zdárný vývoj vnitřního ucha. U autozomálně dominantních sluchových vad (20 %) stačí, aby jeden z rodičů přenášel sluchovou vadu dominantně a je z 50% pravděpodobné, že bude postižený i jejich potomek. Jestliže se ovšem potomek narodí bez postižení, pak není ani přenašečem a jeho budoucí generace je bez ohrožení. (Mukšnáblová, 2014)

Exogenní příčina

Exogenní příčiny lze dělit na biologické, chemické a fyzikální. Tyto příčiny působí na sluchové ústrojí v prenatálním, perinatálním či postnatálním období. (Mukšnáblová, 2014)

Prenatální období

Získané vady, které vzniknou v období prenatálního vývoje jsou způsobeny poškozením plodu. Nejcitlivějším obdobím, kdy se lidské ucho vyvíjí je prvních 12 týdnů těhotenství. Na poškození plodu v daném období může mít vliv zejména podání léků matce či prodělání některé virové infekce, jako jsou např. spalničky, zarděnky, syfilis, toxoplazmóza, herpetické nemoci aj. Další příčinou sluchové vady může být nedostatek kyslíku (hypoxie) či přísunu potřebných živin pro správný vývoj plodu. Jestliže matka v těhotenství nadměrně požívá alkohol, může dojít k fetálnímu alkoholovému syndromu, který má jako jeden z příznaků percepční vady sluchu. Vysoký výskyt sluchových vad je také u nedonošených či přenášených dětí. (Muknšnáblova, 2014)

Perinatální období

Mezi příčiny vzniku vady sluchu v perinatálním období, tedy při porodu či těsně po něm, patří těžký porod spojený s krvácením do mozku, porod spojený s krvácením do vnitřního ucha, hypoxie, asfyxie, Rh inkompatibilita či porodní žloutenka. Jedním z rizik může být také intubace nebo umělá ventilace novorozenců. (Muknšnáblova, 2014)

Postnatální období

Příčinami v postnatálním období jsou zejména vlivy, které na člověka působí během života. K porušení tkáně sluchového ústrojí většinou dochází v případě zánětlivého onemocnění nebo mechanicky. Mechanicky lze poranit sluch úrazem. Může to být pádem, cizím tělesem a při velkém úrazu jako je např. autohavárie, může dojít až k přerušení řetězu středoušních kůstek nebo ke zlomenině kosti skalní. Lze si poranit sluch i nadměrným hlukem, hrozí akustické trauma. Dlouhodobé působení nadměrného hluku (nad 85 dB) může vést k trvalému poškození sluchových buněk. Ke sluchovému postižení mohou vést zejména zánětlivá onemocnění jako jsou např. záněty středního a vnitřního ucha, meningitida či encefalitida, ale i dětské nemoci které mají komplikovaný průběh jako jsou např. zarděnky, spála, spalničky, chřipka atd. (Muknšnáblova, 2014)

Veškeré nemoci ucha jsou uvedeny v Mezinárodní klasifikaci nemocí MKN-10 (WHO – World Health Organization) pod kapitolou VIII., která obsahuje oddíly H60 – H95.:

- H60 – H62 Nemoci zevního ucha
- H65 – H75 Nemoci středního ucha a bradavkového výběžku

- H80 – H83 Nemoci vnitřního ucha
- H90 – H95 Jiná onemocnění ucha

(MKN-10, 2018)

2 Vzdělávání a integrace osob se sluchovým postižením

Právo na vzdělání je jedním ze základních lidských práv a rovněž je významným ukazatelem vyspělosti současné společnosti a je zakotveno v Listině základních práv a svobod, která je součástí Ústavního pořádku České republiky. Momentálně je dominantní a prioritně prosazované integrativní a inkluzivní vzdělávání. Integrace či inkluze ovšem nemusí být ideální variantou vzdělávání pro všechny děti s postižením. Není pravidlem, že převažují pozitiva nad negativy tak, aby byly plně respektovány veškeré specifické potřeby dětí a možnosti rozvoje jejich potenciálů. (Stejskalová, 2021) V České republice se výchovou a vzděláváním sluchově postižených zabývá školský zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který mimo jiné zahrnuje i vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. (Zákony pro lidi, 2021)

2.1 Vzdělávání osob se sluchovým postižením

„Cílem komplexní výchovy vzdělávací péče o sluchově postižené je maximální rozvoj všech stránek osobnosti jedinců se sluchovým postižením a jejich úspěšná socializace“ (Pospíšilová, 2021)

V současné době může vzdělávání osob se sluchovým postižením probíhat v zařízeních určených pro děti a studenty s vadami sluchu nebo integrovaně v běžných základních školách. Výchovně vzdělávací péči v České republice zajišťují školy a školská zařízení pro osoby se sluchovým postižením, občanská sdružení a nestátní zařízení. Mezi instituce podílející se na vzdělávání dětí a studentů se sluchovým postižením patří Speciálně pedagogická centra (SPC), Střediska rané péče, mateřské školy pro sluchově postižené, základní školy pro sluchově postižené a střední školy pro sluchově postižené. (Komorná, 2008)

Integrace osob se sluchovým postižením

Integraci lze definovat jako společnou výchovu a vzdělávání dětí, žáků a studentů s postižením a dětí žáků a studentů intaktních. Z pedagogického a psychologického

hlediska má integrace sociální a osobní dimenzi. Dle speciálně pedagogického hlediska lze integraci vymezit jako realizaci potřebných opatření ve prospěch dětí a mládeže v obecném pedagogickém systému. Dětem a mládeži s určitým typem postižení se má v běžných školách dostávat adekvátní podpory a ochrany před segregací. (Vítková 2003 in Horáková 2012)

Dle vyhlášky č. 606/2020 Sb. (dříve č. 27/2016 Sb.) se žáci se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávají v běžné základní škole za použití podpůrných opatření jako jsou např. kompenzační pomůcky či asistent pedagoga. V případě, že školské poradenské zařízení zjistí, že k naplnění vzdělávacích možností žáka na základní škole nestačí pouze podpůrná opatření, doporučí školské poradenské zařízení výuku daného žáka ve speciálně zřízené škole nebo třídě pro žáky se sluchovým postižením. O integraci žáka rozhodují rodiče na základě podmínek, schopností dítěte a také na základě rad odborníků ze speciálně pedagogických center. Úspěšnost integrace dítěte je ovlivněna především stupněm sluchového postižení daného žáka, dále také inteligence a studijní předpoklady žáka, jeho schopnost využívat případné zbytky sluchu, osobní vlastnosti a v neposlední řadě motivace dítěte, pedagogů a rodinných příslušníků. Podle ustanovení školského zákona č. 561/2004 Sb. podle §16 odst. 2, písm. b) je povinností ředitele školy vytvořit vhodné podmínky, které odpovídají potřebám žáků a studentů se zdravotním postižením, a to vypracováním individuálního vzdělávacího plánu žáka či zřízením funkce asistenta pedagoga. (Pospíšilová, 2021)

Hlavním důvodem volby vzdělávání dítěte se sluchovým postižením na běžné základní škole je ze strany rodičů snaha nevyčleňovat dítě ze sociálních vztahů s vrstevníky v místě bydliště. Dále se také častokrát chtějí vyvarovat dlouhému dojíždění do speciální základní školy. Rodiče se také mnohdy obávají, že dosažené vzdělávání na základní škole speciální se nevyrovná vzdělání dosaženého v běžné základní škole, což je velmi individuální a je důležité dobře zvážit skutečné možnosti dítěte. Způsob vzdělávání pro dané dítě by měl být stanoven na základě průběžné a důkladné diagnostiky. (Bartoňová, 2016)

2.2 Odezírání

„Odezírání hlásek, mluvené řeči a metajazykových prostředků reprezentuje přijímání informací zrakem a chápání jejich obsahu na základě pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu

mluveného.“ (Krahulcová, 2002, s. 193) Při běžné komunikaci vnímáme hlasitou řeč svým sluchem, tudíž dokážeme fonémy a jednotlivé hlásky zachytit. Ovšem při odezírání lze pochytit pouze jednotlivé faciální obrazy neboli kinémy. (Langer, Souralová, 2005) V komunikaci všech kategorií osob se sluchovým postižením je odezírání velice důležité, jelikož je to jeden z mála způsobů, jakým můžou neslyšící vnímat mluvenou řeč. (Langer, Souralová, 2005) Vlohy k odezírání jsou vrozené, podobně jako výtvarné či hudební nadání, bez ohledu na to, zda jde o osobu intaktní či osobu se sluchovým postižením. Odezírání lze tréninkem do jisté míry zlepšit, nelze jej však naučit. (Plevová, Slowik, 2010) Pro osoby s lehkou vadou sluchu je odezírání podstatným doplňkem jejich sluchu, jelikož jim umožňuje snadněji porozumět mluvené řeči. (Strnadová, 2001) Úspěšnou komunikaci za pomoci odezírání ovlivňuje několik faktorů, které dělíme na faktory vnitřní a vnější. (Kotvová, 2018)

Vnitřní faktory ovlivňující odezírání:

- **Fyziologické faktory:** Stav zraku, zbytky sluchu, mentální stav, funkce CNS
- **Psychologické faktory:** Úroveň pozornosti, aktuální psychický stav, úroveň myšlenkových operací, paměť, schopnost zpracovat zrakové informace na pojmy
- **Technické faktory:** Úroveň schopnosti odezírat
- **Verbální a neverbální faktory:** Znalost gramatiky a slovní zásoba daného jazyka, chápání a užívání i neverbálních jazykových prostředků, úroveň jazykových dovedností
- **Věkové a sociální faktory:** Sociální zralost, biologická zralost organismu, zkušenost s komunikačními situacemi

(Kotvová, 2018)

Vnější faktory ovlivňující odezírání:

- Směr a intenzita osvětlení, výšky obličejů, vzdálenost při komunikaci, způsob mluvy komunikačního partnera, tempo řeči, artikulace, využití neverbálních prostředků komunikace, využití znakované češtiny či fonemických znakových kódů. (Kotvová, 2018)

2.3 Podpůrná opatření

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých

práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“ (Národní ústav pro vzdělávání, 2015)

Žák se sluchovým postižením, který má nárok na podpůrná opatření je ten žák, kterému odborný lékař, tedy foniatr či otorinolaryngolog, diagnostikoval sluchové postižení převodního, percepčního či smíšeného typu a má dlouhodobý, progresivní nebo trvalý charakter. Na podpůrná opatření má dále nárok žák s oslabením sluchového vnímání, který dočasně potřebuje podporu při výuce. Podpůrná opatření jsou takovému žákovi poskytována do doby, než je onemocnění vyléčeno. Pakliže potřeba podpory trvá déle jak šest měsíců, žák je převeden z prvního stupně podpory do druhého stupně. (Barvíková, 2015)

Dle Michalíka lze podpůrná opatření definovat jako: *„Soubor opatření – organizačních, personálních, vzdělávacích, která školy poskytují těm žákům, kteří tato opatření ze zákonem rámcově vymezených důvodů potřebují.“* (Michalík, 2015, s. 5)

Novela školského zákona zavedla pojem podpůrná opatření určená dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami, který vstoupil v platnost 1. září 2016. (Michalík, 2015). S účinností od 1. ledna 2021 jsou podpůrná opatření definována pod školským zákonem č. 561/2004 Sb. a vyhláškou č. 606/2020 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. (Zákony pro lidi, 2021)

Stupně podpory

Žáci jsou rozděleni do pěti stupňů podpory podle míry potřeby podpůrných opatření. (Barvíková, 2015)

1. Stupeň podpory

Do prvního stupně podpory patří žáci, kteří jsou oslabeni v oblasti sluchového vnímání. Oslabení sluchového postižení mohlo být zapříčiněno opakovanými záněty středního ucha, záněty horních cest dýchacích se zvětšenou nosní mandlí či jinými léčitelným onemocněním. Dále sem spadají žáci s jednostrannou hluchotou, kteří mají problémy s určováním směru přicházejícího

zvuku a potřebují informace dostávat ze strany zdravého ucha. Podpurná opatření těmto žákům poskytuje škola na základě pedagogické diagnostiky žáka, která je provedena třídním učitelem daného žáka. Poradenskou pomoc zajišťuje pracovník školského poradenského pracoviště, případně je možnost zažádat o pomoc speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené. Žák v prvním stupni podpory je vzděláván dle plánu pedagogické podpory. (Barvíková, 2015)

2. Stupeň podpory

Do druhého stupně pedagogické podpory patří žáci, jejichž onemocnění trvá déle jak šest měsíců, jelikož se potýkají s různými chronickými onemocněními jako jsou např. tinnitus, degenerativní či cévní onemocnění, chronické otitidy, Mirénova nemoc atd. Dále sem patří žáci s lehkou nedoslýchavostí, u kterých nejsou indikována sluchadla, jelikož mívají trvalé obtíže ve zhoršených poslechových podmínkách a přeslychají či zaměňují slova, která podobně zní. Spadají sem také žáci se středně těžkou, v ojedinělých případech i těžkou nedoslýchavostí, kterým bývá vada kompenzována sluchadly a také žáci s kochleárním implantátem. Podpurná opatření těmto žákům doporučí na základě speciálněpedagogického i psychologického vyšetření speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené, které rovněž poskytuje poradenskou, metodickou a intervenční činnost žákům, rodičům, pedagogům a pracovníkům školského poradenského pracoviště. (Barvíková, 2015)

3. Stupeň podpory

Do třetího stupně podpory patří žáci se středně těžkou nedoslýchavostí se zhoršeným sluchovým vnímáním, žáci s těžkou vadou sluchu, žáci jejichž vada je částečně kompenzována kochleárním implantátem a dále také žáci se souběžným dalším postižením, kdy jsou obě lehká nebo jedno z postižení je lehké a druhé středně těžké. Tito žáci mívají závažnější potíže v oblasti sluchového vnímání s čímž souvisí časté přeslechy a záměna podobně znějících slov, omezená slovní zásoba českého jazyka, dyslalie, obtíže při výuce cizích jazyků, setřelá výslovnost, potíže v oblasti čtení s porozuměním atd. Podpurná opatření těmto žákům zajišťuje, stejně jako ve druhém stupni podpory, školské poradenské zařízení, tedy speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené. Žák ve třetím stupni podpory je vzděláván dle individuálního vzdělávacího plánu s přihlédnutím k danému typu postižení a je možná i podpora asistentem pedagoga. (Barvíková, 2015)

4. Stupeň podpory

Do čtvrtého stupně podpory patří žáci s těžkou vadou sluchu, žáci se souběžným dalším postižením, kdy jsou obě středně těžká nebo jedno z postižení je těžké a druhé je středně těžké. Tito žáci potřebují výraznou podporu. Obvykle mají velké potíže v oblasti sluchového vnímání. Stává se, že řeč slyší, ale nerozumí jí. Jsou závislí na odezírání, ve většině případech však komunikují prostřednictvím českého znakového jazyka. Potíže mívají v oblasti českého jazyka, mají výrazně omezenou slovní zásobu, v důsledku vady mají hůře srozumitelnou výslovnost a vyskytují se u nich agramatismy v řeči. Další potíže se vyskytují při čtení s porozuměním. Český jazyk by měl být vyučován jako cizí jazyk. U těchto žáků je výrazná komunikační bariéra ve slyšicím prostředí s čímž souvisí problém v sociálních interakcích. Pro žáky, kteří komunikují prostřednictvím českého znakového jazyka je nezbytné zajistit výuku, která bude probíhat rovněž ve znakovém jazyce. Žák ve čtvrtém stupni podpory, který je vzděláván v inkluzivním vzdělávání pracuje dle individuálního vzdělávacího plánu vytvořeného speciálně pedagogickým centrem pro sluchově postižené. Možná je podpora asistenta pedagoga, tlumočnicka znakového jazyka, druhého učitele či přepisovatele mluvené řeči. Poradenskou, metodickou a intervenční podporu zajišťuje školské poradenské zařízení. (Barvíková, 2015)

5. Stupeň podpory

Do pátého stupně podpory patří všichni žáci, u kterých selhala podpůrná opatření předchozího stupně. Jsou to žáci s těžkou sluchovou vadou na úrovni oboustranné praktické hluchoty, žáci s hluchotou a žáci, kteří mají souběžně další těžké postižení. Tito žáci potřebují nejvyšší míru podpůrných opatření. Komunikují především prostřednictvím českého znakového jazyka, případně pomocí náhradního komunikačního systému. Vzhledem k oslabení jazykových kompetencí v českém jazyce mívají velké obtíže při čtení s porozuměním, omezenou slovní zásobu, obecně mají problémy při výuce jazyků. Žák v pátém stupni podpory, je vzděláván dle individuálního vzdělávacího plánu vytvořeného speciálně pedagogickým centrem pro sluchově postižené. Podpora dalšího pedagoga či tlumočnicka znakového jazyka je nezbytná. Poradenskou, metodickou a intervenční podporu zajišťuje školské poradenské zařízení. (Barvíková, 2015)

2.4 Kompenzační pomůcky

„Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením tvoří široký soubor různých přístrojů a zařízení, které pomáhají vyrovnávat se se ztrátou sluchu, překonávat bariéry v komunikaci, podporovat rozvoj a vnímání mluvené řeči a zvuky okolního prostředí.“ (Bartoňová, 2016, s. 147) Mezi základní kompenzační pomůcky patří jednoznačně sluchadla. Pakliže jsou sluchadla nedostačující pro rozvoj mluvené řeči a nejsou pro uživatele dostačující, lze uvažovat o implantaci kochleárního implantátu. Mezi další kompenzační pomůcky patří např. indukční smyčky, speciální programové vybavení např. mobilní aplikace a počítačové programy, které se využívají pro edukaci a reedukaci sluchu a umožňují nácvik mluvení, odezírání či znakového jazyka, dále také signalizace bytového či domovního zvonku atd. (Bartoňová, 2016)

Díky moderním technologiím se mohou osoby se sluchovým postižením snadněji zapojit do společnosti a značná část dětí se sluchovým postižením se díky kompenzačním pomůckám může vzdělávat v běžných základních školách, což může mít mimo jiné pozitivní vliv na jejich kvalitu života. (Potměšil, 2003)

3 Kvalita života

Pojem „Kvalita života“ vznikl odvozením latinského slova „qualis“ – „kvalita“ nebo také „jakost“. Život je biologický pojem, který se rovněž významným pojmem ve filozofii. Lze jej vymezit jako proces, který probíhá mezi narozením a úmrtím. (Blecha, 1995) Tento pojem je pro svou rozsáhlost nesehnáno popsatelný a definovatelný, proto bývá označován jako multidimenzionální fenomén a doposud neexistuje všeobecně akceptovaná definice. (Gurková, 2011)

Dle světové zdravotnické organizace (WHO – World health organization) lze kvalitu života definovat jako: „*Individuální vnímání jedince jeho postavení v životě v kontextu kulturního a hodnotového systému, ve kterém žije a ve vztahu k jeho cílům, očekáváním, standardům a obavám. Jedná se o široký koncept, který je ovlivněn fyzickým zdravím člověka, psychickým stav, úrovní neznalosti, sociálními vztahy, osobní vírou a vztahem k hlavním rysům jeho životního prostředí.*“ (WHO, 1997)

Kvalitu života můžeme chápat také jako rozdíl mezi chtěnými a uskutečněnými životními cíli. Čím je rozdíl větší, tím je nižší kvalita života. (Campbell in Salajka, 2006)

Kvalita života je široký pojem, pod který spadá celá řada různorodých oblastí zkušeností člověka, a to od fyzických funkcí až po oblasti související s prožíváním životního štěstí a dosažení životních cílů. Problematikou kvality života se zabývá několik vědních oborů jako jsou např. sociologie, filozofie, medicína, ošetřovatelství, pedagogika, psychologie atd. (Gurková, 2011)

Pojem kvalita života je v běžné komunikaci pojen s pozitivním pojetím slova kvalita, značí to něco dobrého. Oproti tomu z odborného hlediska se tento termín používá k popisu pozitivních i negativních aspektů života. Hodnocení kvality našeho života je postavené na porovnávání našeho života s očekávanou úrovní existence či se životy ostatních. (Gurková 2011) Kvalitu života lze rozlišit na dva základní směry, respektive na rovinu objektivní a rovinu subjektivní. Rovina objektivní se zaměřuje na dosažení potřeb související se sociálními a materiálními podmínkami života, fyzickým zdravím a postavením ve společnosti. Rovina subjektivní se zaměřuje na prožívání a celkovou spokojenost se životem daného jedince s čímž souvisí např. využití volného času, vyhovující zaměstnání či vzdělání. (Ludíková, 2013)

3.1 Kvalita života osob se sluchovým postižením

Kvalita života osob se sluchovým postižením se stává citlivým indikátorem dosažené úrovně rozvoje společnosti a je důležitým, avšak často zanedbávaným rozměrem. Při hodnocení kvality života osob se sluchovým postižením je důležité řídit se několika přístupy a to holistickým, osobním, komplexním, pozitivním a subjektivním přístupem. Je podstatné zdůraznění osoby, nejen sluchového postižení, je důležité, zaměřit se přímo na konkrétní osobu, její zájmy a aktivity, soustředit se na pozitivní aspekty života dané osoby a orientovat se na to, jak se člověk se sluchovým postižením cítí, a ne pouze na jeho chování. (Krahulcová 2014)

Faktory ovlivňující kvalitu života osob se sluchovým postižením

- **Vnitřní faktory:** Kognitivní a osobnostní vrozené dispozice, symptomatické či syndromologické somatické postižení (Krahulcová 2014)
- **Vnější faktory:** Podmínky existence v rámci společensko – kulturním, pracovním, výchovně vzdělávacím, ekologickém, ekonomickém a materiálně technickém (Krahulcová 2014)

Jak uvádí Helen Keller: „*Slepota odděluje člověka od věcí – hluchota od lidí.*“

Osoby se sluchovým postižením se ve svém životě potýkají s několika bariérami. První je bariéra komunikační, která představuje překážku v dorozumívání se s lidmi. Sdělení informací může být přeneseno nedostupným či nedostatečným způsobem. Bud' může jít ze strany sluchově postižených o nesrozumitelnou řeč v důsledku sluchové ztráty a špatné zpětné vazby nebo může tuto bariéru ovlivňovat přístup majoritní společnosti k těmto osobám, kteří se odmítají učit znakový jazyk a tento komunikační systém neakceptují. Někteří jedinci jsou toho názoru, že pakliže se chtějí osoby se sluchovým postižením začlenit do majoritní společnosti, měli by se naučit mluvit, což může být velice frustrující. Další bariérou je problém se získáváním informací, což bývá zapříčiněno nedostupností náhodného učení či chybějícími obecnými informacemi. Další bariéra, která může vyplývat z předešlých dvou, je psychologická bariéra. Hraje zde roli také mnoho dalších aspektů, mezi které patří např. doba vzniku sluchové vady, velikost ztráty sluchu, situace v rodině, a především musíme brát v potaz osobnostní vlastnosti jedince. Dalším významným faktorem, který může mít vliv na psychiku jedince jsou vztahy mezi majoritou a minoritou, pocit izolace, nedostatečný sociální kontakt a u osob se získaným sluchovým postižením může hrát roli například náhlá závislost na druhé osobě, ztráta přátel či ztráta zaměstnání. (Skákalová, 2017)

Rozvoj kvality života žáka se sluchovým postižením při vzdělávání

Žák se sluchovým postižením by měl mít, stejně jako žák intaktní, možnost rozvíjet kvalitu svého života během studia běžné základní školy. Lukášová (2010) uvádí model možností rozvoje kvality života žáků při primárním vzdělávání.:

- **Možnost somatického růstu a zrání** – tělesné a duševní zdraví, hygiena, životní prostředí, materiální podmínky zdraví, psychomotorické a senzorické předpoklady k učení.
- **Možnost duševního rozvoje** – motivační, citový, myšlenkový, rozhodovací a konativní.
- **Možnost sociálního rozvoje** – vnímání vztahů, úcty, porozumění, spolupráce, radosti ze setkávání, lásky k sobě i ostatním, spokojenosti v třídním klimatu atd.
- **Možnost rozvoje vlastních kvalit a seberozvoj** – sebepoznání, sebeúcta, sebehodnocení, sebedůvěra, víra aj.

- **Možnost duchovního rozvoje** – vedení k hodnotám pravdy, dobra, spravedlnosti, krásy, existenciální a sebepřesahující kulturní aspekty jako je např. tvořivost, charakter, moudrost, úcta.

(Lukášová, 2010)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Popis kvalitativního šetření

Cílem praktické části mé bakalářské práce je realizace a vyhodnocení kvalitativního šetření, které je zaměřeno na zjištění subjektivního pohledu osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole. Vzhledem k faktu, že zkoumané osoby již dokončili základní školu, jedná se o retrospektivní zhodnocení.

4.1 Etické aspekty šetření

Při realizaci kvalitativního šetření jsem dodržovala následující etické principy:

- **Odhalení.** Již v úvodu jsem oslovené osoby informovala a seznámila s obsahem a cílem mé bakalářské práce. Všechny zkoumané osoby s těmito informacemi souhlasily.
- **Dobrovolnost účasti.** Dále jsem již při oslovování zkoumané osoby informovala o dobrovolnosti podílení se na šetření a také o možnosti, z něj kdykoliv odstoupit. Všechny osoby, které se na šetření podílely s těmito fakty souhlasily v informovaném souhlasu.
- **Důvěrnost a anonymita.** Před samotným začátkem šetření jsem zkoumané osoby informovala o dodržení důvěrnosti a anonymity. Všechny zkoumané osoby souhlasily se způsobem zachování anonymity. Svůj souhlas stvrdili podpisem informovaného souhlasu. Jména zkoumaných osob jsem nahradila označením R1, R2, R3, R4 a neuváděla jsem přesné názvy základních škol, ve kterých byly dané osoby vzdělávány.
- **Informovaný souhlas.** Rozhovory probíhaly prostřednictvím osobní schůzky či prostřednictvím videohovoru. Zkoumané osoby souhlasily s pořízením audio nahrávky, případně audiovizuálního záznamu. Všechny zkoumané osoby podepsaly informovaný souhlas, ve kterém stvrzují, že souhlasí s podmínkami a užitím získaných informací v anonymní podobě. Podepsané informované souhlasy naleznete v příloze č. 6.

4.2 Hlavní a dílčí cíle kvalitativního šetření

Hlavním cílem kvalitativního šetření je **zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.**

Cíl šetření jsem dále rozdělila na dílčí cíle:

- Zjistit subjektivní pohled žáka s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole.
- Zjistit, jakým způsobem komunikoval žák s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky.
- Zjistit, jak přistupovali spolužáci a pedagogové k žákovi se sluchovým postižením.
- Zjistit, jaký mělo studium na běžné základní škole vliv na kvalitu života dotazované osoby.

4.3 Charakteristika kvalitativního šetření a metoda sběru dat

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila kvalitativní šetření. Podstatou kvalitativního šetření je rozsáhlý sběr dat, na jehož začátku nejsou určeny základní proměnné ani hypotézy a není nutná závislost na již dané teorii. (Švaříček, Šed'ová, 2007). Můj průzkum je postaven na polostrukturovaném rozhovoru se čtyřmi absolventy běžných základních škol, kteří mají lehkou vadu sluchu. Důvod, proč jsem zvolila získávání dat prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, je možnost případného přizpůsobování otázek v souvislosti s dotazovaným. Tento přístup umožňuje zkoumaným osobám dostatečný prostor pro jejich odpověď. Nemusí si vybrat jednu z dopředu stanovených otázek, ale mají možnost se k otázkám volně vyjádřit.

4.4 Popis průzkumného vzorku

Průzkumný vzorek neboli zkoumané osoby jsem vybírala na základě těchto kritérií:

1. Zkoumaná osoba má lehkou vadu sluchu.
2. Zkoumaná osoba navštěvovala běžnou základní školu.

Pro účast na průzkumu jsem v létě 2020 osobně oslovila dvě osoby, které jsem znala a věděla jsem, že splňují kritéria, pro můj průzkum. Dále jsem v únoru 2021 prosbu o účast zveřejnila na sociální síti Instagram, prostřednictvím které se mi ozvalo 15 osob,

ovšem pouze dvě splňovaly kritéria šetření (13,3 %). Ze začátku jsem s vhodnými osobami komunikovala prostřednictvím zpráv na Instagramu, kde jsem je seznámila s obsahem a cílem mé bakalářské práce, informovala je o dobrovolné účasti a na možnosti z průzkumu kdykoliv odstoupit a v neposlední řadě jsem je obeznámila s dodržením důvěrnosti a anonymity. Následně jsme se domluvili na termínu a platformě, na které rozhovor proběhne.

Průzkumný vzorek tedy tvoří čtyři absolventi běžných základních škol, kteří mají lehkou vadu sluchu. Kvůli zachování anonymity zkoumaných osob, neuvádím žádné osobní informace a na místo toho používám označení R1, R2, R3 a R4.

R1: Slečna, která navštěvovala běžnou základní školu v Českém Krumlově. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. Celková sluchová ztráta zkoumané osoby je 30 dB a byla zjištěna v 8 letech.

R2: Slečna, která navštěvovala běžnou základní školu v Sudoměřicích a následně běžnou základní školu v Táboře. Rodiče vybrali školy, které byly nejbližší místu bydliště. Celková sluchová ztráta zkoumané osoby se pohybuje okolo 40 dB a byla zjištěna ve 13 letech.

R3: Chlapec, který navštěvoval běžnou základní školu v obci Horní Kruty. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. Jeho celková sluchová ztráta je 25 dB a je následkem meningitidy, kterou prodělal ve 4 letech.

R4: Chlapec, který navštěvoval běžnou základní školu v Mašovicích. Školu vybrali rodiče na základě doporučení ředitelky mateřské školy. Chlapcova celková ztráta sluchu se pohybuje okolo 40 dB a přišlo se na to v jeho 9 letech.

4.5 Popis průzkumného nástroje

Průzkum byl zaměřen na retrospektivní zhodnocení kvality života osob s lehkou vadou sluchu v oblasti vzdělávání na běžné základní škole. Rozhovory probíhaly prostřednictvím videohovorů. Hlavní téma rozhovoru byl subjektivní pohled a retrospektivní zhodnocení kvality života dotazovaných na běžné základní škole. Otázky byly zaměřené přímo na zkoumané osoby a týkaly se zejména toho, co mohlo ovlivnit jejich kvalitu života na základní škole. Rozhovor byl rozdělen na základě dílčích cílů do čtyři oblastí:

- Vzdělávání

- Komunikace
- Socializace
- Kvalita života.

V první oblasti „Vzdělávání“ jsem se zaměřila na subjektivní pohled osoby s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole. Otázky spadající pod tuto oblast:

1. Využívali jste některá podpůrná opatření?
2. Brali pedagogové ohled na vaše sluchové postižení? Jak k Vám pedagogové přistupovali? Ve smyslu, přizpůsobili Vám výuku? Udělovali Vám výjimky?
3. Přistupovali k Vám v hodinách pedagogové stejně jako k ostatním spolužákům?
4. Měli jste stejné hodnocení jako ostatní žáci?
5. Vyhovoval Vám přístup, jakým k Vám pedagogové na ZŠ přistupovali?
6. Jaké metody výuky pro Vás byly nejlepší a jaké naopak nejhorší?
7. Ptal se Vás někdo z pedagogů/vedení školy na názor z pohledu Vašich potřeb? Ve smyslu, zda Vám vyhovují podpůrná opatření, zda zvládáte všechny školní povinnosti atd...
8. Co vám dělalo nejvíce potíží při vzdělávání?
9. Ovlivnilo studium běžné ZŠ Váš následný výběr střední školy?
10. Pokud byste si zpětně mohli vybrat, zda byste nastoupili na běžnou ZŠ či na speciální ZŠ, jaká by byla vaše volba a proč?

Ve druhé oblasti „Komunikace“ jsem se zaměřila na komunikaci žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky. Otázky spadající pod tuto oblast:

1. Měli jste možnost volby způsobu komunikace nebo jste se museli podřídít/přizpůsobit?
2. Využívali jste odezírání?
3. Vyhýbali se pedagogové komunikaci s Vámi? Jak jste to cítili? V jakých situacích?
4. Vyhýbali se Vaši spolužáci komunikaci s Vámi? Jak jste to cítili? V jakých situacích?

Ve třetí oblasti „Socializace“ jsem se zaměřila na přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením. Otázky spadající pod tuto oblast:

1. Jakou roli hrálo vaše SP při socializaci s vrstevníky/začleňování se do kolektivu?
2. Co vám dělalo největší problém při začleňování do kolektivu?
3. Pomáhali Vám ostatní spolužáci při vzdělávání?
4. Pomohl Vám pedagog se začleněním do kolektivu?
5. Informoval pedagog ostatní spolužáky o Vaší sluchové vadě?

Ve čtvrté oblasti „Kvalita života“ jsem se zaměřila na vliv studia běžné základní školy na kvalitu života dotazované osoby. Otázky spadající pod tuto oblast:

1. Jaký pozitivní vliv mělo studium běžné základní školy na vaši kvalitu života?
2. Jaký negativní vliv mělo studium běžné základní školy na vaši kvalitu života?

Následně byly rozhovory přepsány a podstatné informace zaneseny do hodnotících tabulek rozdělených dle výše uvedených oblastí.

5 Průzkum, vyhodnocení a analýza dat

5.1 Průběh šetření

Před začátkem rozhovoru, který probíhal prostřednictvím platformy Zoom nebo Facebook, jsem všem dotazovaným zopakovala téma a cíl mé bakalářské práce, informovala je o anonymitě, dobrovolnosti a o možnosti kdykoliv odstoupit a v neposlední řadě, jsme se dohodli na podpisu informovaného souhlasu. Dále jsem dotazované seznámila s průběhem rozhovoru, ujistila je, že neexistuje žádná správná ani špatná odpověď a upozornila je, že mají možnost se v průběhu rozhovoru na cokoli zeptat. Snažila jsem se vést rozhovor přátelskou formou, aby byli dotazovaní uvolnění a na všechny otázky odpovídali upřímně. Nejdříve jsem tedy začala otázkami typu: „Jaký máte den?“, „Co děláte během karantény?“ apod. Vzhledem k relativně nízkému věku dotazovaných (do 30 let) jsme se následně domluvili na tykání. Rozhovor pak byl pro obě strany příjemnější.

Posléze jsme přestoupili k samotnému rozhovoru. Otázky jsem pokládala postupně podle výše uvedených oblastí. Rozhovor probíhal plynule a dotazovaní odpovídali naprosto otevřeně, srozumitelně a bez jakýchkoliv problémů. Rozhovory obsahovaly celkem 21 otázek a trvaly přibližně 30 minut. Všechny rozhovory byly se souhlasem dotazovaných nahrány jako zvukový záznam.

5.2 Výsledky průzkumného šetření

5.2.1 Subjektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole.

Vzdělávání – Subjektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole.				
	R1	R2	R3	R4
Přístup pedagogů při výuce.	<i>Pozitivní; ohleduplný; přizpůsobili místo sezení; namísto diktátu – cvičení na doplňování</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ: Negativní; Neohleduplný; Osočovali z nepravdivých informací o SP dotazované Druhá ZŠ: Pozitivní; Ohleduplný</i>	<i>Přizpůsobili místo k sezení; jinak stejný jako k ostatním žákům</i>	<i>Vstřícný; individuální; úleva v Českém jazyce – nemusel se učit básničky a říkanky a následně je prezentovat před třídou; rozplánování učiva</i>
Podpůrná opatření.	<i>Ze začátku sluchadlo – nevyhovující, styděla se za něj; Možnost využití počítače ve třídě, na kterém si procvičovala český jazyk, matematiku apod; Asistenta ani jiná podpůrná opatření nepotřebovala</i>	<i>Sluchadlo – nechtěla ho nosit, byla za něj šikanovaná; Asistent pedagoga</i>	<i>Žádná – nepotřeboval</i>	<i>Žádná</i>
Přístup pedagoga byl stejný jako k ostatním studentům.	<i>Ano, byl stejný</i>	<i>Ano, byl stejný</i>	<i>Ano, byl stejný</i>	<i>Ano, byl stejný</i>
Hodnocení.	<i>Stejně jako u ostatních žáků</i>	<i>Stejně jako u ostatních žáků</i>	<i>Stejně jako u ostatních žáků</i>	<i>Stejně jako u ostatních žáků</i>
Vyhovující/ nevyhovující metody výuky.	<i>Vyhovující – praktická část výuky; dostatečná hlasitost; uspořádání lavic do U</i>	<i>Vyhovující – V hodině poslouchat výklad pedagoga a po vyučování opsat zápis od spolužáků</i>	<i>Vyhovující – Komunikace učitele se žáky; Nevyhovující – čtení z učebnice</i>	<i>Vyhovující – neměl žádnou, která by mu vyloženě vyhovovala; Nevyhovující – rychlé tempo; diktování zápisů s málo častým opakováním</i>

Zájem ze strany pedagogů/vedení školy.	<i>Ano; Ze strany třídní učitelky a výchovné poradkyně</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ – bez zájmu Druhá ZŠ – zájem od vyučujících při hodinách</i>	<i>Žádný; učitelé občas zapomněli, že má chlapec SP</i>	<i>Nevybavuje si</i>
Daný přístup a zájem pedagogů byl vyhovující/ nevhovující.	<i>Vyhovující</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ – nevhovující Druhá ZŠ – vyhovující</i>	<i>Vyhovující</i>	<i>Vyhovující</i>
Největší potíže při vzdělávání.	<i>Cizí jazyky – výslovnost; Český jazyk – diktáty; i/y a b/p; Hudební výchova</i>	<i>Český jazyk – psaní čárek; Anglický jazyk</i>	<i>Tělesná výchova – míčové hry, prostorová orientace; Plavání – nesměl se potápět a plavat s hlavou pod vodou</i>	<i>Český jazyk – i/y, přehazování písmen ve slovech</i>
Spolupráce s SPC.	<i>Ano; Pracovníci SPC chodili pravidelně do školy; komunikovali s pedagogy; Dívali se do osobní skříňky s výtvarnými potřebami; Prohlíželi sešity – nepříjemné pro slečnu</i>	<i>Ano; Každoročně navštěvovala SPC; pracovnice SPC chodila jednou ročně na výuku; procvičování diktátů; psaní testů; sluchová cvičení</i>	<i>Ne – nepotřeboval</i>	<i>Ano; spolupráce také s PPP; Pravidelné testování; Pravidelné návštěvy SPC; Pracovníci SPC chodili do školy</i>
Vliv studia běžné ZŠ na výběr SŠ.	<i>Ano; Na běžné ZŠ byla spokojená a chtěla pokračovat i na běžnou SŠ; Kvůli neochotě ředitele slečnu integrovat musela zvolit speciální SŠ</i>	<i>Ano; na základě špatných zkušeností hledala SŠ s ohleduplnějším přístupem; Zvolila Waldorfskou školu, kde je momentálně spokojená</i>	<i>Studium běžné ZŠ výběr střední školy neovlivnilo</i>	<i>S výběrem střední školy pomohly profilační testy, které proběhly na ZŠ</i>
Spokojenost/ nespokojenost s výběrem ZŠ.	<i>Spokojenost – domnívá se, že na speciální ZŠ by se naučila míň; Ocenila by méně žáků ve třídě</i>	<i>ZŠ v Sodoměřicích – nespokojenost; ZŠ v Táboře – spokojenost; i přes špatné zkušenosti by zpětně speciální ZŠ nevolila</i>	<i>Spokojenost – Speciální ZŠ by pro něj byla zbytečná</i>	<i>Kdyby měl zpětně možnost vybrat si základní školu, přemýšlel by nad speciální ZŠ, kvůli individuálnějšímu přístupu a pomalejšímu tempu.</i>

Tabulka 2: Subjektivní pohled žáka s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole

První oblast byla zaměřena na subjektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole. Přístup pedagogů byl u dotazovaných R1, R3 a R4 kladný. Učitelé byli ohleduplní a ochotní v některých případech slevit ze svých požadavků, upravit zasedací pořádek či přizpůsobit psaní diktátů. Přístup pedagogů ke slečně R2 byl z počátku negativní a neprofesionální. Přístup k její osobě se změnil až při nástupu na novu školu, kde už byli pedagogové ohleduplní. Slečnám R1 a R2 bylo indikováno sluchadlo. Ani jedna ho však nechtěla nosit, jelikož se za něj styděly a staly se tak terčem posměchu. Celkový přístup pedagogů k dotazovaným byl stejný jako k ostatním spolužákům. Hodnocení měli též všichni stejné. Co se týče metod výuku, každému vyhovovalo, či nevyhovovalo něco jiného. Slečna R1 upřednostňovala praktickou výuku, dotazované R2 vyhovovalo soustředit se na výklad učitele a po vyučování si zápis opsat, chlapec R3 upřednostňoval aktivní komunikaci vyučujícího s žákem a R4 neměl žádnou oblíbenou metodu výuky, ale nevyhovující pro něj bylo rychlé tempo a málo časté opakování při diktování zápisu. Zájem ze strany pedagogů či vedení školy v souvislosti s podpůrnými opatřeními a potřebami jedince byl ojedinělý. I přes nižší zájem a jisté nedostatky, všem dotazovaným přístup pedagogů vyhovoval. Až na chlapce R3 všichni uvedli, že jim největší problémy dělal český a anglický jazyk. Slečna R1 měla navíc potíže při hudební výchově a R3 měl problémy především při tělesné výchově a plavání. S SPC spolupracovali opět všichni, až na chlapce R3, který dle jeho slov, podporu SPC nepotřeboval. Vliv studia běžné základní školy na výběr střední školy, ať už v pozitivním či negativním směru, zaznamenali dotazovaní R1, R2 a R4. S výběrem běžné základní školy byli spokojeni dotazovaní R1, R2 a R3. Chlapec R4 by zpětně pravděpodobně zvolil speciální základní školu kvůli individuálnějšímu přístupu a pomalejšímu tempu.

5.2.2 Komunikace žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky.

Komunikace – Komunikace žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky.				
	R1	R2	R3	R4
Mateřský jazyk	<i>Český jazyk</i>	<i>Český jazyk</i>	<i>Český jazyk</i>	<i>Český jazyk</i>
Využití odezírání	<i>Aktivní; Automatické;</i>	<i>Aktivní; Automatické;</i>	<i>Podvědomé; Na odezírání se</i>	<i>Aktivně; trénuje od dětství;</i>

	<i>Podvědomé; Pociťuje značný rozdíl při komunikaci s osobou se zakrytými ústy.</i>	<i>Podvědomé; Velmi vyčerpávající</i>	<i>nesoustředí, ale občas mu pomůže</i>	<i>nedílná součást při komunikaci</i>
Komunikace s pedagogy	<i>Bez problému</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ – neochota komunikovat Druhá ZŠ – bez problému</i>	<i>Bez problému</i>	<i>Bez problému</i>
Komunikace se spolužáky	<i>Vesměs bez problému; Když měla sluchadlo, musela vysvětlovat, proč ho má, což jí bylo nepříjemné a styděla se, proto sluchadlo nosit přestala</i>	<i>Vesměs bez problému; Se sluchadlem slyšela lépe, ale kvůli šikaně ho odmítala nosit</i>	<i>Dával si pozor, aby k nim byl natočený tím uchem, na které lépe slyší; jinak bez problému</i>	<i>Bez problému</i>
Usnadnění komunikace	<i>Nic, co by jí komunikaci usnadňovalo si nevybavuje</i>	<i>Sluchadlo, ale nevyužívala ho, kvůli šikaně</i>	<i>Nic, co by mu komunikaci usnadňovalo si nevybavuje</i>	<i>Nic, co by mu komunikaci usnadňovalo si nevybavuje</i>

Tabulka 3: Komunikace žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky

Druhá oblast byla zaměřena na komunikaci žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky. Mateřský jazyk všech dotazovaných je český jazyk. Všichni také využívají odezírání. Pro R4 je to nedílná součást komunikace, naopak R3 to bere jako malou pomoc, když je např. v hlučném prostředí. Komunikace s pedagogy a spolužáky probíhala vesměs bez problému. Slečny, které měly k dispozici sluchadlo dodaly, že s ním slyšely lépe, ale kvůli posměchu spolužáků ho nenosily.

5.2.3 Přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením.

Socializace – Přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením.				
	R1	R2	R3	R4
Vliv sluchového postižení při začleňování do kolektivu	<i>žádný vliv</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ – žádný vliv; Druhá ZŠ – začátek byl obtížný, ale následně se začlenila a byla spokojená</i>	<i>Žádný vliv</i>	<i>Žádný vliv</i>

Vztah se spolužáky	<i>SP vztahy se spolužáky neovlivnilo; Když žádala o pomoc, nebylo to z důvodu ztráty sluchu; vztah se spolužáky měla kladný</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ – špatné vztahy; nebylo zapříčiněno SP, ale následně to špatné vztahy podpořilo; Druhá ZŠ – Začátky nebyly snadné, ale později si našla přátele, kteří ji pomohli, když byla potřeba</i>	<i>Pár žáků si z něj utahovalo; pomoc při vzdělávání nepotřeboval, spíše se stávalo, že on pomáhal svým spolužákům</i>	<i>SP vztahy se spolužáky neovlivnilo; Šikanovaný byl starším žákem; Když neslyšel, co učitel říká, zopakoval mu to kamarád; ve třídě si vzájemně pomáhali</i>
Pomoc pedagoga se začleněním do kolektivu	<i>Bez pomoci – slečně to vyhovovalo</i>	<i>Bez pomoci – slečně to vyhovovalo</i>	<i>Bez pomoci – chlapci to vyhovovalo</i>	<i>Bez pomoci – chlapci to vyhovovalo</i>
Způsob informování spolužáků o sluchovém postižení dotazované osoby	<i>Slečna své spolužáky informovala sama – vyhovovalo jí to</i>	<i>První navštěvovaná ZŠ – necitlivé informování; před třídou dali najevo, že slečně SP nevěří Druhá ZŠ – Citlivé sdělení a vysvětlení situace na třídnické hodině – vyhovující přístup</i>	<i>Kamarády, se kterými se bavil, o svém SP informoval sám; neměl potřebu to říkat každému</i>	<i>O chlapcově SP informoval spolužáky třídní učitel citlivě a srozumitelně; Probral to i s rodiči na třídních schůzkách</i>

Tabulka 4: Přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením
Subjektivní zhodnocení kvality života na běžné základní škole

Třetí oblast byla zaměřena na přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením. Sluchové postižení u dotazovaných R1, R3 a R4 nemělo žádný vliv na začlenění do kolektivu. Sluchové postižení slečny R2 ze začátku též nemělo žádný vliv na začlenění do kolektivu, ale následně při přestupu na jinou běžnou základní školu pro ni bylo začleňování náročnější. Vztahy se spolužáky měli dotazované osoby odlišné. Sluchové postižení slečny R1 nemělo vliv ani na vztahy se spolužáky. I když se jí někteří jedinci posmívali za sluchadlo, nebrala to jako šikanu a se svými vrstevníky měla kladné vztahy. Slečna R2, která na první škole měla se spolužáky špatné vztahy ještě před tím, než se přišlo na její sluchové postižení. Po zjištění se však vztahy ještě zhoršily a začalo se mluvit o šikaně. Následně přestoupila na jinou školu, kde měla ze začátku menší problém se začleněním, ale následně si našla kamarády, kteří jí byli nápomocni. Chlapec R3 měl vztahy se spolužáky vesměs kladné, našlo se ovšem pár jedinců, kteří si z něj občas utahovali. Pomoc při vzdělávání od ostatních nepotřeboval, naopak spíše pomáhal

on svým spolužákům. Poslední chlapec R4 měl se svými spolužáky dobré vztahy. Problém měl se starším žákem, který ho kvůli ztrátě sluchu šikanoval. Ani jeden z dotazovaných nepotřeboval pomoc pedagoga při začlenění do kolektivu. Informování spolužáků o sluchovém postižení probíhalo opět u každé dotazované osoby jinak. Slečna R1 informovala své spolužáky sama. V případě slečny R2 se do informování spolužáků zapojili učitelé. Na první škole to proběhlo velice necitlivě a zcela nevhodně, před celou třídou dali najevo, že jí sluchové postižení nevěří. Na druhé škole již sdělení proběhlo citlivě i s vysvětlením situace na třídnické hodině, což slečně zcela vyhovovalo. Chlapec R3 o svém sluchovém postižení informoval pouze spolužáky, se kterými komunikoval, neměl potřebu říkat to všem. V případě chlapce R4 se do informování vložil opět pedagog, který citlivě a srozumitelně probral situaci se spolužáky a následně i s rodiči.

5.2.4 Vliv studia běžné základní školy na kvalitu života dotazované osoby.

Kvalita života – Vliv studia běžné základní školy na kvalitu života dotazované osoby.				
	R1	R2	R3	R4
Pozitivní vliv studia běžné ZŠ na kvalitu života	<i>Zařazení mezi intaktní společnost, naučila se fungovat jako intaktní jedinec, odhodlání jít si za svým cílem; píše</i>	<i>Určení limitů; Zařazení mezi intaktní společnost</i>	<i>Zařazení mezi intaktní společnost; Zkušenost se šikanou – kdyby se šikana týkala jeho dětí, snadněji to pozná a bude to řešit</i>	<i>Zařazení mezi intaktní společnost</i>
Negativní vliv studia běžné ZŠ na kvalitu života	<i>Nepocituje žádný negativní vliv</i>	<i>Šikana; zklamání z lidského chování; nedůvěra lidem</i>	<i>Šikana, kterou učitelé přehlíželi</i>	<i>Šikana</i>

Tabulka 5: Subjektivní zhodnocení kvality života na běžné základní škole

Čtvrtá a poslední oblast byla zaměřena na vliv studia běžné základní školy na kvalitu života dotazované osoby. Všechny dotazované osoby se shodli na tom, že pozitivně hodnotí především zařazení mezi intaktní společnost. Dále také v případě R1, odhodlání jít si za svým cílem a píše nebo v případě R2, určení limitů. Negativní vliv pro R2, R3 a R4 byla především zkušenost se šikanou.

5.3 Vyhodnocení a analýza dat

Na základě dílčích cílů byl rozhovor rozdělen do čtyř oblastí. Pod každou oblast spadalo několik otázek, ke kterým se mohli dotazovaní volně vyjádřit. Následující

odpovědi byly získány na základě informací, které mi poskytli dotazované osoby při rozhovoru.

Jaký je subjektivní pohled žáka s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole?

Odpovědi dotazovaných byly poměrně různorodé. Vzhledem k faktu, že jedna ze slečen přestupovala na jinou běžnou základní školu, získala jsem tak pět různých pohledů na vzdělávání osob s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole. Největší problémy pociťovala slečna R2 na první navštěvované základní škole, kde byl přístup pedagogů i vedení školy dle jejího názoru zcela nevyhovující. Ke všem dotazovaným přistupovali pedagogové stejně jako k ostatním, intaktním žákům a měli rovněž stejné hodnocení. Nejčastější potíže měli žáci v českém a cizím jazyce. Dotazovaní hodnotili přístup pedagogů a celkovou spokojenost na běžné základní škole většinou kladně.

Jakým způsobem komunikoval žák s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky?

Žáci s pedagogy i spolužáky komunikovali v českém jazyce za použití odezírání. Komunikace probíhala většinou bez problému.

Jak přistupovali spolužáci a pedagogové k žákovi se sluchovým postižením?

Na většině škol byl přístup pedagogů k dotazovaným vyhovující. S nevyhovujícím přístupem se setkala opět slečna R2 na první navštěvované základní škole, kde měla rovněž špatné vztahy i se spolužáky. S přestupem se následně zlepšily i vztahy se spolužáky. Ostatní dotazovaní měli vztahy se spolužáky kladné. Negativní zkušenost se šikanou měli chlapci R3 a R4, kteří byli šikanováni starším žákem.

Jaký mělo studium na běžné základní škole vliv na kvalitu života dotazované osoby?

Všechny dotazované osoby se shodly na tom, že pozitivní vliv studia běžné základní školy na jejich kvalitu života mělo zařazení mezi intaktní společnost. Negativní vliv pro většinu dotazovaných byla zkušenost se šikanou.

6 Shrnutí praktické části, diskuse a limity průzkumu

V úvodu praktické části jsem uvedla hlavní cíl mé bakalářské práce, a sice zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti

vzdělávání na běžné základní škole. Uvedla jsem také etické aspekty šetření, kterými jsem se po celou dobu řídila. Průzkum jsem postavila na polostrukturovaném rozhovoru, který dal zkoumaným osobám dostatečný prostor pro jejich odpověď. Dále jsem si stanovila dílčí cíle, na základě kterých, jsem následně rozdělila rozhovor do čtyř oblastí.

V první oblasti jsem zjišťovala subjektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole. Zjistila jsem, že pedagogové přistupovali k dotazovaným osobám se sluchovým postižením stejně jako k intaktním žákům a hodnotili je také stejně. Téměř všichni vyučující se snažili být ohleduplní a vstřícní. Byli ochotni přizpůsobit žákům se sluchovým postižením místo k sezení, případně do jisté míry ulevit v českém jazyce (diktáty, recitace). Nevhodné chování ze stran pedagogů se ukázalo na jedné škole. Největší potíže mají žáci se sluchovým postižením v českém jazyce (zaměňování písmen i/y, b/p, psaní čárek, přehazování písmen ve slově) a v anglickém jazyce (problém s výslovností). Někteří měli také problém s hudební výchovou, tělesnou výchovou či plaváním. Zjistila jsem, že každému vyhovuje, případně nevyhovuje, jiný způsob výuky. Někteří upřednostňují poslouchání výkladu učiva a následný zápis po vyučování, pro jiného je vyhovující aktivně komunikovat s učitelem, někdo nerad čte z učebnice, je to různé a troufám si říct, že se nedá určit jaká metoda výuky je pro osoby s lehkou vadou sluchu nejlepší, protože každému vyhovuje něco jiného. S SPC spolupracovali téměř všichni dotázaní. Podpůrná opatření využívali však pouze zřídka a některým ani nebyla navržena. Slečnám byla přidělena sluchadla, ty ovšem z důvodu posměchu spolužáků odmítaly nosit. Vliv studia běžné základní školy na výběr střední školy, ať už v pozitivním či negativním směru, většina dotazovaných potvrdila. Dva dotazovaní byli jednoznačně přesvědčeni o tom, že na běžnou základní školu patří a zpětně by nevolili jinak. Jedna slečna by také zpětně zvolila běžnou základní školu i přesto, že měla velmi negativní zkušenost s přístupem vyučujících. K poslednímu chlapci přistupovali pedagogové sice ohleduplně, byli ochotni mu přizpůsobit a rozplánovat učivo, ale i přesto by uvažoval nad volbou speciální základní školy. Především z důvodu individuálnějšího přístupu a pomalejšího tempa. Na druhou stranu je rád, stejně jako všichni ostatní, že byl zařazen mezi intaktní společnost.

V druhé oblasti jsem zjišťovala způsob komunikace žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky. V první řadě jsem se ujistila, že mateřský jazyk všech dotazovaných je český jazyk a nemají žádné zkušenosti se znakovým jazykem. Všichni také využívají odezírání. Ovšem pro některé je to nedílná součást komunikace a pro

některé pouze jako dopomoc. Komunikace s pedagogy a spolužáky probíhala vesměs bez problému. Slečny, které měly k dispozici sluchadlo dodaly, že s ním slyšely lépe, ale z důvodu posměchu spolužáků ho nenosily.

Ve třetí oblasti jsem zjišťovala, jak k žákům se sluchovým postižením přistupovali pedagogové a spolužáci. Ve většině případech sluchové postižení dotazovaných nemělo vliv na začlenění do kolektivu. Respektive to bylo v případech, kde ostatní žáci o sluchovém postižení jedince nevěděli. U slečny, která měla ze začátku se začleněním problém by se dalo spekulovat, zda příčinou obtížnosti začlenění se do kolektivu byla skutečně její ztráta sluchu, povaha nebo v druhé škole již vytvořený pevný kolektiv. Následné vztahy se spolužáky měli všichni odlišné. Někteří měli bezproblémové kamarádké vztahy a měli se na koho obrátit, když potřebovali pomoci, jiní se potýkali se šikanou. I v tomto případě by se opět dalo spekulovat, zda hlavní příčinou šikany bylo právě sluchové postižení. Ani jeden z dotazovaných nepotřeboval při začlenění do kolektivu pomoc pedagoga. Způsob informování spolužáků o sluchovém postižení dotazovaného opět probíhal na každé škole jinak. Ve třech případech převzali iniciativu učitelé. Na základní škole v Sudoměřicích proběhlo informování spolužáků nevhodným způsobem. V ostatních případech proběhlo sdělování zcela adekvátním a citlivým způsobem. Ti, kteří své spolužáky obeznámili se situací sami, byly s tímto způsobem spokojeni a zásah pedagoga nechtěli.

V poslední, čtvrté, oblasti jsem zjišťovala vliv studia běžné základní školy na kvalitu života dotazovaných. Zjistila jsem, že všichni se shodli na tom, že pozitivně hodnotí především zařazení mezi intaktní společnost. Někteří také uvádí, že jim studium na běžné základní škole dalo odhodlání jít si za svým cílem, pílí, a určení limitů. Negativní vliv na kvalitu života měla především zkušenost se šikanou.

Jak už jsem výše zmínila, cílem mé bakalářské práce bylo zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole. Vyslechla jsem si čtyři různé příběhy čtyř různých osob, které pojí stejné sluchové postižení a vzdělávání na běžné základní škole. Ovšem každému vyhovoval jiný přístup, jiné metody výuky, jiná podpůrná opatření. Každý z nich má jinou povahu a jiný pohled na život. Některým dělal problém český jazyk, jiným zase hudební či tělesná výchova. Ačkoli se spousta odpovědí lišila, troufám si tvrdit, že vzdělávání dotazovaných na běžné základní škole ovlivnilo jejich kvalitu života spíše pozitivně.

Gazdová (2020) ve své bakalářské práci zjišťovala názor pedagogů na běžných školách na integraci žáků se sluchovým postižením. Dotazovaní pedagogové se shodli na tom, že integrace osob se sluchovým postižením přispívá ke zlepšení jejich kvality života, jelikož jsou zařazeni mezi intaktní společnost. (Gazdová,2020) Toto odpovídá také názoru mnou dotazovaných. Toto ovšem nemusí platit pro všechny žáky. Jak už jsem výše naznačila, každý člověk je jiný, každému vyhovuje jiný přístup a není pravidlem, že integrace žáka se sluchovým postižením je vždy úspěšná. Vliv na úspěšnou integraci žáka se sluchovým postižením má několik faktorů ať už je to povaha žáka, přístup ostatních spolužáků či přístup pedagogů.

6.1 Limity průzkumu

Ve svém průzkumu jsem se bohužel nevyhnula určitým omezením.

Zkoumané osoby nenavštěvovaly stejnou základní školu. Různorodost pohledu na jejich kvalitu života tedy mohla být zapříčiněna rozdílným přístupem pedagogů a spolužáků na daných školách. Bohužel nebylo v mých silách najít žáky s lehkou vadou sluchu, kteří by byli ze stejné třídy běžné základní školy.

Dalším limitem mohl být věkový rozdíl dotazovaných, respektive rok, kdy základní školu navštěvovali s čímž souvisí také doba od absolvování základní školy, tudíž si nemuseli vybavit veškeré situace a spojitosti.

Dále bych zmínila problémy s internetovým připojením. Každý videohovor se alespoň jednou přerušil z důvodu špatného připojení. Také se zadržoval zvuk, tudíž bylo nutné otázku položit ještě jednou nebo požádat o zopakování odpovědi.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá kvalitou života osob se sluchovým postižením. Cílem práce bylo zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.

Teoretická část byla rozdělena do tří kapitol – Sluchové ústrojí; Vzdělávání a integrace osob se sluchovým postižením a Kvalita života. První kapitola se týkala sluchového ústrojí, fyziologie a anatomie sluchového aparátu a klasifikaci sluchových vad a poruch. Ve druhé kapitole bylo popsáno vzdělávání a integraci osob se sluchovým postižením, odezírání, podpůrná opatření a kompenzační pomůcky. A poslední, třetí kapitola byla věnována kvalitě života.

Praktická část byla rozdělena na tři kapitoly, a to – Popis kvalitativního šetření; Průzkum, limity průzkumu, vyhodnocení a analýza dat; Shrnutí praktické části. V páté kapitole byly popsány etické aspekty šetření, stanoven hlavní a dílčí cíle kvalitativního šetření, charakteristika šetření a metoda sběru dat, popis průzkumného vzorku a popis průzkumného nástroje. V následující, šesté kapitole byl popsán průběh šetření, dále také výsledky průzkumného šetření, vyhodnocení a analýza dat. Poslední, sedmá kapitola je věnována shrnutí praktické části, diskusi a limitům průzkumu.

Průzkum jsem prováděla se čtyřmi absolventy běžných základních škol, kteří mají lehkou vadu sluchu. Pro získání potřebných informací jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory probíhaly prostřednictvím videohovoru, který byl se souhlasem dotazovaných monitorován. Následně byly rozhovory přepsány a podstatné informace zaneseny do tabulek rozdělených dle oblastí. Na základě získaných informací jsem zjistila, že pohled dotazovaných osob s lehkou vadou sluchu na kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole byl vesměs pozitivní. Co kladně ovlivnilo jejich kvalitu života bylo zařazení mezi intaktní společnost. Z odpovědí ovšem bylo zřejmé, že integrace mezi intaktní žáky nebyla vždy snadná a úspěšná. Vliv na úspěšnou integraci žáka se sluchovým postižením má několik faktorů ať už je to povaha žáka, přístup ostatních spolužáků či přístup pedagogů.

Sama za sebe se domnívám, že by integraci žáků se sluchovým postižením mohlo napomocet dostatečné informování pedagogů, především třídních učitelů, o sluchové vadě žáka. S čímž souvisí komunikace s rodiči daného žáka, protože se troufám tvrdit, že rodič většinou nejlépe ví, jakým způsobem s dítětem pracovat, komunikovat, jaké jsou jeho

slabé a silné stránky apod. Tyto informace by mohly výrazně pomoci. Daný pedagog bude mít alespoň představu jakým způsobem k žákovi se sluchovým postižením přistupovat. A co je z mého pohledu nejpodstatnější, aby pedagog s žákem se sluchovým postižením komunikoval, protože dle mého názoru, komunikace je základ úspěchu.

Seznam bibliografických citací

1. BARTOŇOVÁ, M. VÍTKOVÁ, M. 2016 *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy* 1. vyd. Brno: Paido, 389 s. ISBN: 978-80-7315-255-0
2. BARVÍKOVÁ, J. a kol. 2015 *Katalog podpůrných opatření, dílčí část, pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sluchového postižení nebo oslabení sluchového vnímání* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 202 s. ISBN: 978-80-244-4616-5
3. BENDOVIČ, P., JAVORSKÁ, M., KOLIBA, M. a kol. 2015 *Základy speciální pedagogiky nejen pro speciální pedagogy*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-422-9
4. BLECHA, I. 1995 *Filosofický slovník*. 1. vyd. Olomouc: FIN, 479 s. ISBN 80-7182-014-8
5. GAZDOVÁ, A. 2020 *Kvalita života osob se sluchovým postižením* Bakalářská práce (Bc.) Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií, 2021-01-29.
6. GURKOVÁ, E. 2011 *Hodnocení kvality života pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum* 1. vyd. Praha: Grada, 224 s. ISBN 978-80-247-3625-9.
7. HLOŽEK, Z. 1995 *Základy audiologie* 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého. ISBN 80-7067-498-9.
8. HORÁKOVÁ, R. 2012 *Sluchové postižení: Úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0084-0
9. KITTNAR, O. 2011 *Lékařská fyziologie* 1. vyd. Praha: Grada, 800 s. ISBN 978-80-247-3068-4.
10. KOMORNÁ, M. 2008 *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce* 2. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 87 s. ISBN 978-80-87218-18-1
11. KOTVOVÁ, M. 2018 *Zraková paměť u žáků se sluchovým postižením* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 117 s. ISBN 978-80-7290-975-9
12. KRAHULCOVÁ, B. 2003 *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 303 s. ISBN 80-246-0329-2.

13. KRAHULCOVÁ, B. 2014 *Komunikační systémy sluchově postižených* 1. vyd. Praha: Beakra, 375 s. ISBN 978-80-903863-2-7
14. LANGER, J. 2020 *Lidský sluch, klasifikace sluchových vad a poruch – Studijní opora* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Ústav speciálněpedagogických studií, [cit. 2020-06-22]
15. LANGER, J. 2013 *Základy surdopedie* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého ISBN – 978-80-7373-094-9.
16. LUDÍKOVÁ, L. 2013 *Kvalita života osob se speciálními potřebami* Olomouc: Univerzita Palackého, 240 s. ISBN 978-80-244-3827-6.
17. LUKÁŠOVÁ, H. 2010 *Kvalita života dětí a didaktika* 1 vyd. Praha: Portál, 208 s. ISBN 978-80-7367-784-8.
18. MICHALÍK, J., BASLEROVÁ, P., FELCMANOVÁ, L. 2015 *Podpůrná opatření ve vzdělávání* 1. vyd. Praha: Člověk v tísní, o.p.s., 35 s. ISBN 978-80-87456-57-6
19. MKN-10. 2018 *Mezinárodní klasifikace nemocí* [online] 10. vyd. Praha: UZIS. ISBN 978-80-7472-168-7. Dostupné z <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/246208/9788074721687-V1-cze.pdf?sequence=20&isAllowed=y>
20. MUKNŠNÁBLOVÁ, M. 2014 *Péče o dítě s postižením sluchu* 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-8941-5.
21. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ, 2011-2021 §16 82/2015. *Národní ústav pro vzdělávání*. [online] Národní ústav pro vzdělávání [cit. 12. květen 2021] Dostupné z <http://www.nuv.cz/t/16>
22. OREL, M. 2019 *Anatomie a fyziologie lidského těla – Pro humanitní obory* 1. vyd. [Praha]: Grada, 448 s. ISBN 978-80-271-0531-1.
23. PLEVOVÁ, I., SLOWIK, R. 2010 *Komunikace s dětským pacientem* 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2968-8.
24. POSPÍŠILOVÁ, I. 2021. *Vzdělávání dětí se sluchovým postižením. Šance dětem* [online] Sirius, o.p.s., [cit. 12. květen 2021] Dostupné z <https://www.sancedetem.cz/vzdelavani-deti-se-sluhovym-postizenim>
25. POTMĚŠIL, M. 2003 *Čtení k surdopedii*. Olomouc: Univerzita Palackého, ISBN 80-967180-8.8.

26. SKÁKALOVÁ, T. 2017 *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky* 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 978-80-7435-675-9.
27. SLOWÍK, J. 2016 *Speciální pedagogika* 2. vyd. Praha: Grada, 168 s. ISBN 978-80-271-0095-8
28. SOURALOVÁ, E., LANGER, J. 2015 *Surdopedie: Studijní opora pro kombinované studium* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 46 s. ISBN 80-244-1084-2.
29. STEJSKALOVÁ, K. 2021 Legislativní rámec vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. *Šance dětem* [online] Sirus, o.p.s., [cit. 12. květen 2021] Dostupné z <https://www.sancedetem.cz/legislativni-ramec-vzdelavani-zaku-studentu-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>
30. STRNADOVÁ, V. 2001 *Hádej, co říkám, aneb, Odezírání je nejisté umění: publikace na podporu Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením* 2. dopl. Vyd. Praha: Helix, 186 s. ISBN 80-903-0350-1.
31. ŠLAPÁK, I. 1995 *Kapitoly z otorinolaryngologie a foniatrie* Brno: Paido, ISBN 80-85931-13-3.
32. ŠVAŘÍČEK, R. ŠEĐOVÁ, K. 2007 *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry* 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-313-0.
33. WHO, 1997. WHOQOL: Measuring Quality of Life. *WHO* [online] [cit. 14. květen 2021] Dostupné z: https://www.who.int/mental_health/media/68.pdf
34. ZÁKONY PRO LIDI. 2021 Vyhláška č. 606/2020 Sb. *Zákony pro lidi* [online] AION CS, s.r.o. [cit. 13. květen 2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-606>
35. ZÁKONY PRO LIDI. 2021 Zákon č. 561/2004 Sb. *Zákony pro lidi* [online] AION CS, s.r.o. [cit. 13. květen 2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

Seznam příloh

1. **Příloha č. 1:** Seznam zkratk
2. **Příloha č. 2:** Seznam tabulek
3. **Příloha č. 3:** Seznam obrázků
4. **Příloha č. 4:** Osnova polostrukturovaného rozhovoru
5. **Příloha č. 5:** Přepis rozhovorů
6. **Příloha č. 6:** Informované souhlasy

Příloha č. 1: Seznam zkratk

dB – Decibely

R1, R2, R3, R4 – Dotazované osoby 1, 2, 3, 4

ZŠ – Základní škola

SPC – Speciálně pedagogické centrum

Příloha č. 2: Seznam tabulek

Tabulka 1: <i>Klasifikace sluchových vad a poruch dle velikosti sluchové ztráty v decibelech podle WHO</i>	
Tabulka 2: <i>Subjektivní pohled žáka s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole</i>	19
Tabulka 3: <i>Komunikace žáka s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky</i>	21
Tabulka 4: <i>Přístup spolužáků a pedagogů k žákovi se sluchovým postižením Subjektivní zhodnocení kvality života na běžné základní škole</i>	22
Tabulka 5: <i>Subjektivní zhodnocení kvality života na běžné základní škole</i>	24

Příloha č. 3: Seznam obrázků

Obrázek 1: *Sluchový aparát*.....7

Příloha č. 4: Osnova polostrukturovaného rozhovoru

1. Vzdělávání – Jaký je subjektivní pohled žáka s lehkou vadou sluchu na vzdělávání v běžné základní škole?

- Brali pedagogové ohled na vaše sluchové postižení? Jak k Vám pedagogové přistupovali? Ve smyslu, přizpůsobili Vám výuku? Udělovali Vám výjimky? *(např. při ústním zkoušení...)*
- Využívali jste některá podpůrná opatření?
 - o Pokud ano, jaká.
 - o Bylo to pro Vás přínosné? V čem?
- Přistupovali k Vám v hodinách pedagogové stejně jako k ostatním spolužákům? *(zapojovali Vás do všech aktivit, komunikace, výklad učiva, práce ve skupinách)*
- Měli jste stejné hodnocení jako ostatní žáci?
 - o Pokud ne, v čem se lišilo? Ve kterých předmětech?
- Vyhovoval Vám přístup, jakým k Vám pedagogové na ZŠ přistupovali?
 - o Pokud ne, co vám vadilo? Co byste změnili?
- Jaké metody výuky pro Vás byly nejlepší a jaké naopak nejhorší? *(výklad učiva, prezentace, učebnice...)*
- Ptal se Vás někdo z pedagogů/vedení školy na názor co se týče Vašich potřeb? Ve smyslu, jestli Vám vyhovují podpůrná opatření atd...
- Navštěvovali jste SPC? Pokud ano, jak vypadala Vaše spolupráce?
- Co vám dělalo nejvíce potíží při vzdělávání? *(český/cizí jazyk, diktáty, slovní úlohy...)*
- Ovlivnilo studium běžné ZŠ následný výběr střední školy?
 - o Pokud ano, jak?
- Kdybyste si zpětně mohli vybrat, zda byste nastoupili na běžnou ZŠ či na speciální ZŠ, kterou byste zvolili a proč?

2. Komunikace – Jakým způsobem komunikoval žák s lehkou vadou sluchu s pedagogy a ostatními spolužáky?

- Jaký je Váš mateřský jazyk?
- Využívali jste odezírání? Měli jste pro to vhodné podmínky?
 - o Pokud ne, z jakého důvodu? (*špatné podmínky pro odezírání, únava...*)
- Jakým způsobem s Vámi komunikovali pedagogové?
- Vyhýbali se pedagogové komunikaci s Vámi? Jak jste to cítili? V jakých situacích?
- Jakým způsobem s Vámi komunikovali spolužáci? Co byl při komunikaci s nimi největší problém?
- Vyhýbali se Vaši spolužáci komunikaci s Vámi? Jak jste to cítili? V jakých situacích?
- Co Vám usnadnilo komunikaci s ostatními?

3. Socializace – Jak přistupovali spolužáci a pedagogové k žákovi se sluchovým postižením?

- Jakou roli hrálo vaše SP při socializaci s vrstevníky/začleňování se do kolektivu?
- Co vám dělalo největší problém při začleňování do kolektivu?
- Jaký jste měl vztah se spolužáky? Pomáhali Vám ostatní spolužáci při vzdělávání? (*Zápisy z hodin/pomoc s úkoly...*)
- Pomohl Vám pedagog se začleněním do kolektivu?
 - o Pokud ano, jakým způsobem?
 - o Pokud ne, ocenili byste jeho pomoc?
- Informoval pedagog ostatní spolužáky o Vaší sluchové vadě?
 - o Pokud ano, jakým způsobem Vaše spolužáky informoval? Vyhovoval Vám tento způsob nebo byste byli radši, kdybyste své spolužáky o Vašem SP informovali sami?

- Pokud ne, uvítali byste, kdyby pedagog ostatní spolužáky informoval? Bylo pro Vás lepší, informovat své spolužáky sám?

4. Kvalita života – Zhodnocení kvality života na běžné ZŠ.

- Ovlivnilo studium na běžné ZŠ Vaši kvalitu života?
 - Pokud ano, pozitivně, uveďte příklad/y.
 - Pokud ano, negativně, uveďte příklad/y.

Příloha č. 5: Přepis rozhovorů

R1:

První rozhovor probíhal prostřednictvím videohovoru se slečnou, která navštěvovala běžnou Základní školu v Českém Krumlově. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. Její sluchová ztráta se pohybuje v rozmezí 25 – 30 dB. Přišlo se na to až v jejích 8 letech. Na vyšetření sluchu šla na základě zjištění sluchové ztráty u její mladší sestry.

Přístup pedagogů a přizpůsobení výuky se v prvních dvou letech základní školy nijak neprojevovalo, protože v tu dobu se o sluchovém postižení nevědělo. Ve třetí třídě se rodiče spojili se Speciálně pedagogickým centrem. Následně bylo slečně přizpůsobeno místo k sezení. Výjimku jí učitelé udělili při diktátech z českého jazyka, kdy místo psaní dostala cvičení na doplňování. Co se týče podpůrných opatření, měla možnost využít počítač, na kterém si mohla procvičovat český jazyk, matematiku apod. Asistenta či jiná podpůrná opatření nepotřebovala, ani ji nebyly navrženy. Ze začátku nosila sluchadlo, ale styděla se za něj, proto ho brzy nosit přestala. Pedagogové k ní přistupovali stejně jako k ostatním spolužákům. Pokud něco nevěděla nebo neslyšela, pedagoga se zeptala nebo se poradila se spolužačkou v lavici, což byla zároveň její nejlepší kamarádka. Hodnocení měla též stejně jako ostatní žáci (S úsměvem dodala, že pokud měla jiné, tak o tom nevěděla.). Pracovníci SPC chodili pravidelně do školy, komunikovali s pedagogy, dívali se do osobní skříňky s výtvarnými potřebami a prohlíželi si její sešity, což jí v tu chvíli bylo nepříjemné, protože to probíhalo ve třídě mezi ostatními spolužáky. Vzhledem k tomu, že dotazovaná slečna nijak „nevybočovala“, jak tvrdí, nebyla podpůrná opatření zapotřebí. Co se týče metod výuky, obecně jí vyhovovala více praktická část výuky než ta teoretická. Vzhledem k rušícím žákům v zadních lavicích mluvili učitelé dostatečně nahlas, což jí vyhovovalo. Co jí vyhovovalo nejvíce byla výuka ve třídě, kde byly lavice poskládané do tvaru U, protože na všechny viděla. Zájem ze strany pedagogů byl od třídní učitelky a od výchovné poradkyně, se kterou později řešila výběr Střední školy. Přístup učitelů jí vyhovoval, přišel jí normální. Největší potíže jí dělaly jazyky. Anglický jazyk, kvůli výslovnosti a v Českém jazyce jí dělaly největší problém diktáty, především záměna písmenek i/y a b/p. Dále jí trochu dělala problém Hudební výchova. Ale i přes jistou ztrátu sluchu se naučila na kytaru. Vzhledem k tomu, že chodila na běžnou základní školu, vždy k ní bylo přistupováno jako ke zdravému dítěti, chtěla tedy pokračovat i na běžnou Střední

školu, konkrétně na Střední školu pedagogickou v Prachaticích. Tam jí ovšem odmítli kvůli ztrátě sluchu přijmout a integrovat. Nakonec tedy zvolila Střední školu pedagogickou pro sluchově postižené v Hradci Králové. Kdyby si mohla zpětně vybrat mezi běžnou a speciální základní školou, zvolila by běžnou. Svou ztrátu sluchu nijak výrazně nepocítovala a domnívá se, že by se toho na speciální základní škole nenaučila tolik co na běžné základní škole. Jediné, co by ocenila je méně žáků ve třídě.

Mateřský jazyk slečny je český jazyk. Lehkou vadu sluchu má také její otec a mladší sestra. Automaticky odezírala již od mala, aniž by si to uvědomovala. Ale jakmile byla v rušné místnosti či více vzdálená od osoby, se kterou mluvila a neviděla jí na ústa, pocítovala značný rozdíl. Tím, že slečna pracovala a komunikovala jako ostatní žáci, učitelé s ní tak také komunikovali. Především když vedli rozhovor „jeden na jednoho“, nebyl v komunikaci žádný problém. Komunikace se spolužáky byla také vesměs bez problému. Akorát když začala nosit sluchadlo, některé děti se začaly vyptávat, což jí nebylo moc příjemné a jak už jsem psala výše, za sluchadlo se styděla. Ovšem, jak sama říká, nejednalo se o šikanu. Nic, co by jí výrazně usnadnilo komunikaci si nevybavuje.

Z pohledu dotazované nemělo její sluchové postižení žádný vliv na začlenění do kolektivu. Vztahy se spolužáky měla normální. Když něco nevěděla tak se zeptala, stejně jako ostatní. Když si chtěla půjčit zápis či slohovou práci od kamarádky, nebylo to kvůli ztrátě sluchu, ale skrz to, že se jí líbili její zápisy. Pedagogové se při socializaci nijak neangažovali a o své vadě sluchu svým spolužákům řekla s odstupem času sama. Byla za to ráda.

Studium na běžné základní škole mělo spíše pozitivní vliv na její kvalitu života. Byla zařazena mezi intaktní společnost, musela se naučit fungovat jako všichni ostatní a dalo jí to odhodlání jít si za svým cílem. Domnívá se, že kdyby byla na speciální základní škole, tak by zlenivěla.

R2:

Druhý rozhovor probíhal prostřednictvím videohovoru se slečnou, která chodila na běžnou základní školu v Sudoměřicích a následně na běžnou základní školu v Táboře. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. Její sluchová ztráta se pohybuje okolo 40 dB. Přišlo se na to až v jejich 13 letech.

Pedagogové na základní škole v Sudoměřicích nerespektovali sluchovou ztrátu dotazované slečny. I přesto, že rodiče do školy donesli lékařskou zprávu, učitelský sbor byl přesvědčen o tom, že si diagnózu vymýšlí. „*Od okamžiku, kdy to zjistili, byli na mě ještě hnusnější, viz moje třídní, která byla úplně nejhorší tenkrát.*“ slečna. „*Mamka chodila ob den do školy, stěžovala si, že nerespektují lékařskou zprávu, že mě ostatní šikanují atd. a ředitelka jen vždycky řekla, že to vyřeší, že už se to nebude opakovat, ale stejně se nic nezměnilo.*“ Následně přešla na běžnou základní školu v Táboře, kde už na vadu sluchu brali zřetel. Učitelé byli ohleduplnější, bez problému zopakovali, co řekli, ptali se, jestli dobře rozumí, případně po skončení hodiny si vzali slečnu do kabinetu, kde ji chybějící informace doplnili. Co se týče podpůrných opatření, na základní škole v Sudoměřicích, měla k dispozici sluchadla, která nerada nosila z důvodu posměchu žáků, škola se nijak neangažovala. Když přestoupila na základní školu v Táboře, tam již měli asistenta pedagoga, který následně pomáhal i jí. Se sluchadly byl ze začátku stejný problém jako na předešlé škole, ale po promluvě se žáky se situace uklidnila, ale i přesto je nosila pouze ojedinele. Pedagogové k ní přistupovali vesměs stejně jako k ostatním studentům. Hodnocení měla též stejné. Přístup pedagogů jí vyhovoval pouze na ZŠ v Táboře. Slečna má mimo jiné problémy s hybností dominantní ruky, takže pro ni bylo obtížné zároveň poslouchat vyučujícího a psát zápis. Nejvíce jí vyhovovalo poslouchat v hodině výklad učiva a po vyučování si zápis opsat od spolužáků. Pedagogové ani vedení školy nevyvinuli žádný větší zájem a se slečnou na téma podpůrná opatření nekomunikovali. Slečna jednou ročně navštěvovala SPC a pracovníci SPC rovněž jednou ročně chodili do školy. Při návštěvě SPC psala diktáty, vyplňovala testy a dělala různá sluchová cvičení. Následně přišla pracovnice SPC do školy na jednu vyučovací hodinu, pozorovala její práci a namátkově po ní chtěla, aby doslovně zopakovala, co učitel řekl. Po jedné z návštěv SPC byla slečna přesazena z poslední lavice do předních řad, což jí nevyhovovalo, protože spíš, než učitele vnímala spolužáky, co seděli za ní. Největší problém měla a stále má s Českým a Anglickým jazykem. Velký problém jí dělaly také diktáty, především kvůli čárkám. Následný výběr střední školy byl ovlivněn především základní školou v Sudoměřicích. Vzhledem ke špatným zkušenostem, hledala střední školu, s „jiným“ přístupem. Rozhodla se pro Waldorfskou střední školu, kde je momentálně spokojená. I přes nepříjemné zkušenosti je ráda, že chodila na běžnou základní školu.

Mateřský jazyk mé dotazované je český jazyk. Matka i otec jsou slyšící. V dětství mívala časté záněty zvukovodu a středního ucha a automaticky se lidem, se kterými komunikovala, začala podvědomě dívat na ústa a odezírat. Odezírání je pro ni častokrát dosti vyčerpávající. Co se týče komunikace s pedagogy, na ZŠ v Sudoměřicích se rozhovorům se slečnou spíše vyhýbali. „*Na Sud'áku mě nikdy neměli moc rádi a tohle jim pak akorát nahrálo, takže se mnou moc nemluvili.*“ Spolužáci na rozdíl od učitelů neměli s komunikací problém. Problém byl ovšem opět na ZŠ v Sudoměřicích, kde byla za svou vadu sluchu asi 3 měsíce permanentně šikanovaná, tvrdí slečna. Komunikaci s ostatními jí usnadnili sluchadla, ale kvůli posměchu je nenosila, jak už jsem zmínila výše.

Na ZŠ v Sudoměřicích pedagogové velmi necitelně informovali ostatní žáky o sluchové vadě, kterou slečna má: „*Prej neslyší, ale nevíme, jestli je to pravda*“. Na ZŠ v Táboře už sdělení bylo mnohem citlivější. Pedagog si o tom s žáky promluvil na třídnické hodině, za což byla ráda. Se začleněním do nového kolektivu ze začátku měla trochu problém, ale své místo si nakonec „vybojovala“, pomoc pedagogů nepotřebovala. Spolužáci na nové škole jí pomáhali, půjčovali jí zápisy z hodiny apod.

Studium na běžné základní škole pro ni bylo náročné především skrz šikanu a domnívá se, že na speciální základní škole, by to v tomto ohledu bylo lepší. Zjistila, jak lidé umí být zlí na osoby, které jsou nějak odlišné. Často se jí stávalo, že se v lidech zklamala a zneužili její důvěru. Ve výsledku je ráda, že chodila na běžnou základní školu i když tam prožívala nelehké chvíle. Fungovala jako intaktní jedinec, našla svoje limity a naučila se říkat „dost“.

R3:

Třetí rozhovor probíhal prostřednictvím videohovoru s chlapcem, který chodil na běžnou základní školu v obci Horní Kruty. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. Jeho sluchová ztráta je 25 dB a je následkem nemoci, kterou prodělal, když mu byly 4 roky.

Přístup pedagogů k chlapci se nijak výrazně nelišil od přístupu k ostatním, žákům. Přizpůsobili mu místo k sezení, ale výuku nebylo zapotřebí jinak přizpůsobovat nebo udělovat výjimky. Problém nastal při povinném plavání, nesměl se potápět a plavat s hlavou pod vodou. Vedoucí kurzu ovšem chlapcovo sluchové postižení nikterak nezohlednili a nerespektovali. Nevyužíval žádná podpůrná opatření ani kompenzační pomůcky. Hodnocení měl také stejné jako ostatní spolužáci. Tento přístup mu vyhovoval.

Neodlišoval ho od ostatních. Co se týče metod výuky, nejvíce mu vyhovovalo, když učitel komunikoval s ostatními žáky. Bylo to pro něj přínosnější než např. čtení z učebnice. Zájem ze strany pedagogů ani školy nebyl žádný, občas se stávalo, že někteří vyučující na sluchové postižení chlapce zapomněli. Největší problémy měl při tělocviku, především u míčových her. Dělal mu problém orientace v prostoru. S SPC nijak nespolupracoval. Studium na běžné škole nijak zásadně neovlivnil výběr střední školy. Studium na běžné ZŠ mu vyhovovalo.

Jeho mateřský jazyk je český. Odezírání využívá podvědomě, nesoustředí se na to. Pokud hůř rozumí, pomůže mu, když může odezírat, ale rozumí i bez odezírání. Komunikace s pedagogy probíhala bez problému. Při komunikaci se spolužáky si dával pozor, aby k nim byl natočený uchem, na které slyší lépe. Občas se stávalo, že si z něj někteří spolužáci dělali legraci. Ovšem komunikaci s ním se nevyhýbali.

Začlenění do kolektivu pro něj nebylo ze začátku náročné. Jelikož jich v první třídě bylo pouze osm. Problémy nastaly až o rok později, kdy se spojily druhá a třetí třída. Ve třídě bylo pár žáků, kteří si z něj dělali legraci za to, že je jiný, ale měl tam i své kamarády. Pomoc ostatních žáků nepotřeboval. Spíš se stávalo, že on pomáhal ostatním žákům. O svém sluchovém postižení informoval své kamarády, se kterými se bavil, sám. Nechtěl, aby to učitelé řešili. Jejich pomoc nepotřeboval.

Na základní školu vzpomíná rád. Vyhovoval mu přístup učitelů obecně k výuce. Je rád, že se vzdělával jako intaktní jedinec. Jediná negativní věc je šikana, kterou učitelé přehlíželi a neřešili. Ale tvrdí, že až bude rodič, snadněji pozná, že se něco děje, tím, že si to sám prožil.

R4:

Čtvrtý rozhovor probíhal prostřednictvím videohovoru s chlapcem, který navštěvoval běžnou základní školu v Mašovicích. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. Chlapcova ztráta sluchu se pohybuje okolo 40 dB a přišlo se na to v jeho 9 letech. Lékaři chlapci nedoporučili sluchadlo s tím, že si mysleli, že se mu sluch zlepší. Sluch se nezlepšil, ale naučil se fungovat bez sluchadla.

Přístup pedagogů k chlapci byl velmi vstřícný. Škola byla nakloněná k integraci žáků a vzhledem k nízkému počtu žáků ve třídě k chlapci přistupovali individuálně. Učil se stejné věci, ve stejném tempu jako ostatní žáci, ale vyučující brali v potaz jeho sluchové

postižení. Úlevu měl v češtině, nemusel se učit básničky a říkanky z paměti a následně je prezentovat před třídou. Přístup učitelů i hodnocení bylo stejné jako u ostatních žáků. Když se stalo, že se látku nestíhal učit, rozplánovali mu učivo do začátku následujícího školního roku. Obecně dětem nedávali tolik domácích úkolů, o to rychleji pracovali ve škole, což dotazovanému ne vždy vyhovovalo. Zájem ze strany pedagogů či vedení školy si nevybavuje. Co se týče způsobu výuky, nevyhovovalo mu diktování látky s málo častým opakováním. Z předmětů to byly Český a Anglický jazyk. Velký problém měl s i/y a s přehazováním písmen ve slově, protože je špatně slyšel. Rodiče vybrali školu, která byla nejbližší místu bydliště. S výběrem střední školy mu pomohly profilační testy, které proběhly na ZŠ. Spolupracoval s SPC i PPP. Pravidelně do centra docházeli a stejně tak docházeli pravidelně pracovníci SPC do školy. Kdyby měl zpětně možnost vybrat si základní školu, přemýšlel by nad speciální základní školou, kvůli individuálnějšímu přístupu a pomalejšímu tempu.

Jeho mateřský jazyk je český. Odezírání využívá aktivně. Učil se odezírat již od dětství. Ze začátku to pro něj bylo náročné, ale čím více to cvičil, tím jednodušší to pro něj bylo. Odezírání je pro něj nezbytnou součástí při komunikaci s intaktní společností. Komunikace s pedagogy probíhala bez problému, čemuž nejspíše pomohla jeho matka, která pedagogům vysvětlila, jak s chlapcem pracovat, co mu dělá problémy a poskytla veškerou potřebnou dokumentaci. Komunikace se spolužáky probíhala rovněž bez problému. Vzhledem k jeho povaze se velmi rychle skamarádil.

Začlenění do kolektivu vrstevníků pro něj nebylo náročné. Se šikanou se však setkal od staršího spolužáka. Žáci si vzájemně pomáhali. Chlapec měl kamaráda, který mu vždy zopakoval, co neslyšel. Třídní učitel informoval o chlapcově ztrátě sluchu a vše velmi citlivě a srozumitelně vysvětlil jak žákům, tak i rodičům na třídních schůzkách. Děti tuto informaci přijaly jako fakt, kamarádské vztahy ve třídě to nijak neovlivnilo. Učitelé se začleněním chlapce do kolektivu pomáhat nemuseli, nebyla potřeba. Ovšem na utužování dobrých vztahů se třídní učitel podílel aktivně. S ohledem na chlapce začal využívat bubny.

Zpětně je rád, že vyrůstal v intaktní společnosti. Znakování ho nikdy nelákalo. Negativní dopad měla šikana. Žádný výrazný vliv to na jeho kvalitu života nemělo.

Příloha č. 6: Informované souhlasy

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ROZHOVOREM

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Kateřiny Nastoupilové s názvem Kvalita života osob se sluchovým postižením. Cílem výzkumu je zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor trvat a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně odmítnout účast na výzkumu.
- Souhlasím se zpracováním rozhovoru.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat.

Datum:

2.4.2021

Podpis respondenta:

.....

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ROZHOVOREM

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Kateřiny Nastoupilové s názvem Kvalita života osob se sluchovým postižením. Cílem výzkumu je zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor trvat a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně odmítnout účast na výzkumu.
- Souhlasím se zpracováním rozhovoru.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat.

Datum:

1.4.2021

Podpis respondenta:

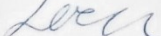
K. Nastoupilová

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ROZHOVOREM

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Kateřiny Nastoupilové s názvem Kvalita života osob se sluchovým postižením. Cílem výzkumu je zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor trvat a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně odmítnout účast na výzkumu.
- Souhlasím se zpracováním rozhovoru.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat.

Datum: 14. 5. 2021

Podpis respondenta:

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ROZHOVOREM

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Kateřiny Nastoupilové s názvem Kvalita života osob se sluchovým postižením. Cílem výzkumu je zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor trvat a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně odmítnout účast na výzkumu.
- Souhlasím se zpracováním rozhovoru.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat.

Datum: 14.5.2021

Podpis respondenta: *Dominik Bartoň*

Anotace

Jméno a příjmení:	Kateřina Nastoupilová
Ústav/Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Ivana Pospíšilová Ph.D.
Rok obhajoby	2021
Název práce:	Kvalita života osob se sluchovým postižením
Název práce v anglickém jazyce:	Quality of life of people with hearing impairment
Anotace práce:	Bakalářská práce, která nese název Kvalita života osob se sluchovým postižením má za cíl zjistit retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole. Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmů týkající se kvality života, integrace a vzdělávání osob se sluchovým postižením a sluchového ústrojí. Praktická část vychází z teoretické části a je věnována kvalitativnímu šetření, kterým je zjišťován retrospektivní pohled osob s lehkou vadou sluchu na jejich kvalitu života v oblasti vzdělávání na běžné základní škole.
Klíčová slova:	Kvalita života, osoba s lehkou vadou sluchu, integrace a vzdělávání
Anotace práce v anglickém jazyce:	The aim of bachelor thesis, called Quality of life of people with hearing impairment, is to find out the retrospective view of people with mild hearing loss on their quality of life in the field of education in an ordinary primary school. The thesis consists of two parts theoretical and practical. The theoretical part is aimed at defining concepts relating to quality of life, integration and education of people with hearing impairments and the auditory system. The practical part is based on the theoretical and is devoted to a qualitative investigation, which examines the retrospective view of people with mild hearing loss on their quality of life in the field of education in an ordinary primary school.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Quality of life, person with mild hearing loss, integration and education
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Seznam zkratk Příloha č. 2: Seznam tabulek Příloha č. 3: Seznam obrázků Příloha č. 4: Osnova polostrukturovaného rozhovoru Příloha č. 5: Přepis rozhovorů Příloha č. 6: Informované souhlasy
Rozsah práce:	60 stran
Jazyk práce:	Český jazyk